De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Bestuursondersteuning en Advies
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Onze referentie
49344562

Bijlagen
1

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Datum 27 november 2024

Betreft Schriftelijke beantwoording vragen begrotingsbehandeling OCW 2025

In de bijlage ontvangt u de antwoorden op de vragen die gesteld zijn tijdens de behandeling van hoofdstuk VIII (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) van de Rijksbegroting 2025 in de eerste termijn van de Kamer op dinsdag 26 november 2024.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Eppo Bruins

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Mariëlle Paul

Vragen van het lid Stultiens, L.C.J. (PvdA-GroenLinks)

Vraagnummer: 1
Vraag:
Waarom kiest het kabinet ervoor geld weg te halen bij het onderwijs en weg te geven aan belastingkortingen voor mensen die het totaal niet nodig hebben? Waarom haalt het kabinet € 200 miljoen weg bij het onderwijs en geeft het weg aan de rijkste 1%? Waarom haalt het kabinet € 800 miljoen weg bij het onderwijs en geeft het weg aan buitenlandse aandeelhouders? Hoe reageert de minister op het statement van de heer Stultiens over de breed gedragen oproep om niet € 2 miljard euro te bezuinigen op het onderwijs? Waarom haalt het kabinet € 100 miljoen weg bij het onderwijs, en geeft het aan vastgoedbeleggers? Waarom haalt het kabinet € 400 miljoen weg bij het onderwijs en geeft het weg aan multinationals?

Antwoord:
Om de overheidsfinanciën gezond te houden heeft het kabinet scherpe keuzes gemaakt. Hiermee wordt ook mogelijk gemaakt dat in andere maatschappelijke doelen geïnvesteerd kan worden en is er ruimte gekomen voor lastenverlichtingen. Daarom bezuinigen we onder andere ook op het onderwijs en onderzoek. Deze besluiten zijn niet lichtzinnig genomen en worden zorgvuldig vormgegeven.

Vragen van het lid Pijpelink, A. (PvdA-GroenLinks)

Vraagnummer: 2
Vraag:
Waarom doet de staatssecretaris niks tegen de ongelijkmakende situatie die veroorzaakt wordt door vrijstelling van de omzetbelasting op bijles en tentamentrainingen?

Antwoord:
Het onderwerp van deze vraag zit in de portefeuille van de staatssecretaris van Financiën. Voor zover we hebben begrepen, is het niet mogelijk om specifiek omzetbelasting te heffen op commerciële bijlesbureaus. Voor aanbieders van verschillende soorten onderwijs in de onderwijssector geldt namelijk een vrijstelling voor omzetbelasting. Een onderscheid maken tussen commerciële en niet-commerciële aanbieders creëert een ongelijk speelveld.

Vraagnummer: 3
Vraag:
Waarom doet u niet meer voor thuiszitters? Waarom stelt u geen extra geld ter beschikking om deze groep leerlingen echt verder te helpen?

Antwoord:
Voor het terugdringen van het aantal thuiszitters werken we aan het wetsvoorstel terugdringen schoolverzuim, zodat het verzuimbeleid van scholen beter wordt. Daarnaast gaan we meer maatwerk mogelijk maken door meer ruimte te bieden voor leerlingen op het gebied van onderwijstijd en -locatie, en zorgen we voor betere informatievoorziening aan ouders en leerlingen via de ouder- en jeugdsteunpunten. Naast de reguliere middelen die voor passend onderwijs beschikbaar zijn, investeren we via subsidies op het gebied van hoogbegaafdheid en de subsidieregeling ondersteuning en preventie thuiszittende jeugdigen in maatwerkmogelijkheden voor thuiszitters of dreigende thuiszitters.

Vraagnummer: 4
Vraag:
Waarom legt dit kabinet de noodkreten over de ontoereikende middelen voor onderwijshuisvesting telkens weer naast zich neer?

Antwoord:
Wij vinden goede onderwijshuisvesting belangrijk. Het is dan ook goed om te zien dat er in de onderwijshuisvestingssector mooie renovatie- en nieuwbouwprojecten worden opgeleverd.

We zetten, samen met de PO-Raad, VO-raad en de VNG, in op het ondersteunen van gemeenten en schoolbesturen met het programma Onderwijshuisvesting en het Innovatieprogramma, waarin vanuit het Nationaal Groeifonds € 483,7 miljoen (waarvan € 359,5 miljoen voorwaardelijk is toegekend) wordt geïnvesteerd. Hiermee helpen we gemeenten en schoolbesturen, die primair verantwoordelijk zijn voor goede huisvesting, om in het hier en nu al nieuwe, kwalitatief goede schoolgebouwen op te leveren en via innovatie en standaardisatie te zorgen dat toekomstige verdere uitrol goedkoper en beter kan plaatsvinden.

Vragen van het lid Tseggai, M. (PvdA-GroenLinks)

Onze referentie
49344562

Vraagnummer: 5
Vraag:
Kan de minister een reactie geven op de volgende uitlating: "Ook bij deze begroting vraagt de GroenLinks-PvdA fractie daarom om een passende stagevergoeding voor alle studenten"?

Antwoord:
Wij zijn het met de leden van de GroenLinks-PvdA fractie eens dat het heel belangrijk is dat studenten in het mbo, hbo en wo een passende stagevergoeding ontvangen. Daarom zijn er afspraken gemaakt in het Stagepact mbo 2023-2027 met vertegenwoordigers van werkgevers, vakbonden, onderwijs en overheid over een gelijke en passende stagevergoeding voor alle studenten. We roepen sociale partners op om afspraken te maken in hun cao’s. We monitoren dit scherp en zijn in afwachting van nieuwe cijfers. Op basis daarvan kunnen we de voortgang ten opzichte van vorig jaar zien. Ook laten we naar aanleiding van de motie Stultiens/Ergin (Kamerstuk 36410-VIII, nr. 64) onderzoek uitvoeren naar de invoering van een wettelijke minimumstagevergoeding. Begin 2025 informeren wij uw Kamer over de nieuwe cijfers, de uitkomsten van het onderzoek en onze reactie daarop. Daarnaast hebben we in het mbo focus op het tegengaan en voorkomen van stagediscriminatie onder andere door de inzet op stagematching.

Vragen van het lid Hoeff, P.H. van der (Partij voor de Vrijheid)

Onze referentie
49344562

Vraagnummer: 6
Vraag:
Kan de minister een reactie geven op onze oproep om maatwerk te bieden door een uitzondering te maken voor opleidingen en internationale studenten die de regionale economie ondersteunen?

Antwoord:
De maatregelen in de Wet internationalisering in balans (WIB) hebben tot doel het Nederlands als onderwijs- en wetenschapstaal te behouden en te versterken. We maken Nederlands weer de norm in het hbo en wo. Maar er is ruimte voor strategische uitzonderingen, onder andere voor opleidingen die van belang zijn voor de regionale samenleving en arbeidsmarkt. De in het wetsvoorstel geïntroduceerde toets waarmee wordt beoordeeld of het verzorgen van opleiding of traject in een andere taal dan het Nederlands doelmatig is, bevat een criterium “regionale omstandigheden”. Dit is één van de gronden op basis waarvan een instelling toestemming kan vragen om een opleiding anderstalig aan te bieden. De mate waarin anderstalig onderwijs, internationale studenten en afgestudeerden kunnen bijdragen aan het oplossen van regionale uitdagingen zoals arbeidsmarktkrapte, verschilt per opleiding en instelling. Instellingen in of in de nabijheid van krimpgebieden of instellingen in grensgebieden hebben de mogelijkheid om zich te beroepen op de vitaliteit van de regionale arbeidsmarktvraag, kennisinfrastructuur en andere relevante factoren. Dit biedt ruimte voor maatwerk en stelt instellingen in deze regio’s in staat om beargumenteerd aan te tonen waarom anderstaligheid van bepaalde opleidingen essentieel is voor de specifieke behoeften van de regio.

Vragen van het lid Uppelschoten, N.A. (Partij voor de Vrijheid)

Vraagnummer: 7
Vraag:
Is de staatssecretaris het er mee eens dat het onderwijs een terugkeer nodig heeft naar bewezen effectief onderwijs, namelijk directe instructie door een professionele docent?

Antwoord:
Voor de verbetering van de onderwijskwaliteit en de leerprestaties is het inderdaad nodig dat scholen evidence-informed werken. Hiermee wordt bedoeld dat scholen gebruik maken van de best beschikbare kennis uit de wetenschap en de onderwijspraktijk, die past binnen hun eigen context. Via een nieuwe deugdelijkheidseis wordt evidence-informed onderwijs de wettelijke norm voor scholen. Met het Masterplan basisvaardigheden en het programma Ontwikkelkracht wordt in deze beweging bovendien stevig geïnvesteerd. Er wordt nieuwe kennis over wat werkt getest in de praktijk en de best beschikbare kennis wordt actief onder de aandacht gebracht bij scholen. Met het voornemen tot doorontwikkeling van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek tot kennisinstituut voor het onderwijs wordt kennis uit onderzoek steeds beter toegankelijk gemaakt voor leraren.

Voor een daadwerkelijk duurzame, effectieve aanpak is het uiteindelijk wel aan de school om te bepalen welke didactische aanpak, bijvoorbeeld directe instructie, voor de leerlingen van hun school het beste werkt. Er is niet één recept dat voor elk leergebied op iedere school en iedere klas werkt. Wel beschouwen wij het als een gezamenlijke opgave voor het onderwijs om de kennis over wat werkt beter te gebruiken in de klas.

Vraagnummer: 8
Vraag:
Hoe kijkt de minister aan tegen het feit dat de Inspectie van het Onderwijs volgens ons een politieke uitspraak deed over het toezicht op informeel onderwijs, door te zeggen het praktisch niet kan?

Antwoord:
Het wetsvoorstel is nu nog in consultatie. De Inspectie doet een toets op uitvoerbaarheid op wetsvoorstellen. Deze toets moet nog gedaan worden. We hebben er vertrouwen in dat de Inspectie een gedegen en goed onderbouwde uitvoeringstoets doet. Na sluiting van de consultatie zal alle inbreng bekeken en gewogen worden. Hierbij kijken wij ook goed naar de uitvoerbaarheid van het voorstel. Na ommekomst van alle adviezen (en via de Raad van State) wordt het wetsvoorstel aangeboden aan uw Kamer, inclusief een gewogen reactie op alle adviezen, zodat uw Kamer zich gefundeerd een oordeel over het voorstel kan vormen.

Vraagnummer: 9
Vraag:
Graag vragen wij een toezegging van de staatssecretaris om met het Leerlingbelang-VSO (LBVSO) te kijken wat mogelijk is om tot een andere aanpak te komen met betrekking tot de oververtegenwoordiging van kinderen met internaliserende problematiek.

Antwoord:
Wij kunnen toezeggen dat we in gesprek met LBVSO zijn en blijven om te kijken wat er nodig is voor leerlingen met autisme, waaronder die met internaliserende problematiek.

Vraagnummer: 10
Vraag:
Is de staatssecretaris het met de analyse van de PVV eens dat leraren die zijn vertrokken uit het onderwijs weer zullen terugkeren als de genoemde knelpunten zijn opgelost en dat op dat moment studenten weer voor een opleiding tot leraar zullen kiezen?

Antwoord:
Wij delen het belang dat het onderwijs een fijne plek moet zijn om te werken, met een goede schoolleider, goede begeleiding van startende leraren, met doorgroeimogelijkheden, een prettige werkgever en uiteraard een goed salaris. Daar werken wij hard aan, samen met de sociale partners en de lerarenopleidingen. Want, dit is echt iets wat we samen moeten doen. Landelijk en in de regio, waar we schoolbesturen, de beroepsgroep en de lerarenopleidingen stimuleren om samen, op basis van de regionale maatschappelijke opgave in de regio, aan de slag te gaan in plaats van met elkaar te concurreren.

Het is van belang om nieuwe mensen te werven voor het onderwijs, maar minstens zo belangrijk is het om mensen te behouden en om te kijken hoe we het onderwijs goed kunnen organiseren. Daar zetten wij op in. Want de verwachting is dat de schaarste op de arbeidsmarkt komende jaren aanhoudt gezien de demografische ontwikkelingen met een krimpende beroepsbevolking.

Zoals wij in de brief van 12 november over het Herstelplan kwaliteit funderend onderwijs (Kamerstuk 31293 nr. 762) schrijven, werken wij dit verder uit. Daarvoor gaan we in gesprek met veel partijen in het onderwijs. In het voorjaar 2025 informeren wij uw Kamer over de uitwerking.

Vragen van het lid Paternotte, J.M. (D66)

Vraagnummer: 11
Vraag:
Er bestaat de situatie waarin de minister de begroting niet verdedigt, maar betreurt. Hoe kan het dan dat je deze begroting neerlegt? Ondanks dat de minister bezuinigingen vaak omschrijft als een natuurverschijnsel, erkent de minister dat het gaat om politieke keuzes, ook van zijn inmiddels eigen partij NSC?

Antwoord:
Het klopt dat wij als kabinet scherpe keuzes hebben gemaakt om de overheidsfinanciën gezond te houden en wij staan voor deze begroting. Wij blijven inzetten op het verbeteren van de prestaties op lezen, rekenen en schrijven, het borgen van voldoende en kwalitatief goed onderwijspersoneel, erkenning en waardering voor wetenschappers en het vergroten van de maatschappelijke impact van kennis uit onderzoek en het in staat stellen van mensen om een kansrijk opleidingsprogramma te volgen en om zich een leven lang te ontwikkelen. Ook waarborgen wij de sociale veiligheid en gelijke behandeling op iedere instelling. Door de bezuinigingen wordt ook mogelijk gemaakt dat in andere maatschappelijke doelen geïnvesteerd kan worden, zoals veiligheid en defensie en er is ruimte gekomen voor lastenverlichtingen. Deze besluiten zijn niet lichtzinnig genomen en worden zorgvuldig vormgegeven.

Vraagnummer: 12
Vraag:
Zal de minister het PwC onderzoek ‘Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoerekening in het mbo, hbo en wo (2021)’ opnieuw willen laten doen? Want het is belangrijk dat we weten wat het effect van de bezuinigingen gaat zijn op het hoger onderwijs.

Antwoord:
Het PwC onderzoek is in 2021 opgeleverd en is in essentie nog actueel. Daarom is een nieuw onderzoek niet nodig. De inzichten uit het onderzoek zijn door het vorige kabinet gebruikt om extra te investeren in onderwijs en onderzoek. Wij hebben scherpe keuzes gemaakt om de overheidsfinanciën gezond te houden. Resultaat is dat dit kabinet een deel van de investeringen terugdraait. Een deel van de investeringen is in stand gebleven en nog steeds is er veel mogelijk.

Vragen van het lid Rooderkerk, I. (D66)

Vraagnummer: 13
Vraag:
Het budget voor schoolbibliotheken halveert en stopt in 2027. Kan de staatssecretaris toezeggen dat dit niet gebeurt?

Antwoord:
Het vorige kabinet heeft structureel middelen beschikbaar gesteld voor het verbeteren van de onderwijskwaliteit. Middelen voor leesbevordering zijn hier een onderdeel van. De financiering voor het programma de Bibliotheek op school (dBos) loopt tot en met schooljaar 2025/2026.

Wij delen het enthousiasme over schoolbibliotheken, omdat dit een bewezen effectieve aanpak is voor leesbevordering. We zijn dan ook voornemens om een stevige aanpak rond schoolbibliotheken ook in de toekomst te verankeren. In de beleidsreactie op het rapport van de KWINK-groep zullen we hier in het eerste kwartaal van 2025 nader op ingaan.

Vraagnummer: 14
Vraag:
Het is teleurstellend dat de staatssecretaris niet aan de slag is gegaan met het verbeteren van begrijpend lezen. Zoals collega Paternotte vorig jaar zei; begrijpend lezen moet op de schop. Daarom nog een aantal suggesties:
• Stel de curriculumherziening niet uit.
• Kom met een keurmerk voor lesmethoden.
• En stimuleer dat pabostudenten minder reflectie schrijven en meer jeugdliteratuur lezen. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Antwoord:
Om invulling te geven aan het Hoofdlijnenakkoord gaat SLO via een spoedopdracht meer focus en samenhang aanbrengen in de kerndoelen, zodat lezen, schrijven en rekenen absolute prioriteit krijgen. Hiermee wordt vertraging zoveel als mogelijk voorkomen.

Daarnaast werken wij met diverse partijen, waaronder NRO en SLO, aan een landelijk kwaliteitskader leermiddelen. Dit is gebaseerd op wetenschappelijke inzichten en sluiten aan bij de nieuwe kerndoelen. Er worden ook vakspecifieke kaders ontwikkeld, te beginnen met taal en rekenen. Voor lezen was deze ontwikkeling al gestart, via de Kennistafel Effectief Leesonderwijs. Deze kwaliteitskaders gaan scholen helpen om geschikte lesmethoden te selecteren.

Het curriculum op de pabo (vastgelegd in de kennisbasis) volgt het curriculum van het primair onderwijs. De nieuwe conceptkerndoelen primair onderwijs sluiten aan bij de nieuwste inzichten over begrijpend lezen, met ruime aandacht voor rijke teksten, diep lezen en (jeugd)literatuur. De pabo’s scherpen de kennisbasis nu aan naar aanleiding van de nieuwe conceptkerndoelen in het primair onderwijs, zodat het leesonderwijs op de pabo’s ook een stevige plek krijgt.

Onze referentie
49344562

Vraagnummer: 15
Vraag:
Hoe reageert het kabinet op de oproep om niet te bezuinigen op kansengelijkheid, zoals onder andere de brede brugklas en rijke schooldag?

Antwoord:
Dit kabinet kiest ervoor om te bezuinigen op een aantal specifieke subsidies om zo de overheidsfinanciën weer op orde te brengen. Ook voor het funderend onderwijs is daarom een aantal scherpe keuzes gemaakt. Het kabinet staat tegelijkertijd voor de belangrijke kernopgave om de basis op orde te krijgen: de onderwijskwaliteit verbeteren en zorgen dat er voldoende en kwalitatief goed onderwijspersoneel is. Echte kansengelijkheid begint bij goed kunnen lezen, schrijven en rekenen. Door in te zetten op goed onderwijs met een veilige en stevige basis, stellen we alle kinderen in staat om zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen. En voor de meest kwetsbare kinderen blijven we via School en Omgeving gericht inzetten op extra aanbod in en rondom de school. Daarnaast blijft voor scholen de mogelijkheid bestaan om een brede brugklas vorm te geven.

Vragen van het lid Kisteman, A. (VVD)

Vraagnummer: 16
Vraag:
Hoe kijkt de staatssecretaris aan tegen een leescoach? Ziet zij hier er ook een toegevoegde waarde in om dit op school zelf te organiseren?

Antwoord:
Een leesbevorderingsspecialist op school, met kennis van brede taalontwikkeling, is zeker belangrijk voor het stimuleren van effectief leesonderwijs. Het is daarom van grote toegevoegde waarde als er op school (minstens) één specialist aanwezig is die leerlingen aan het juiste boek kan helpen en die het schoolteam ondersteunt om aan taalontwikkeling en leesbevordering te werken. Dat kan bijvoorbeeld de taal- of leescoördinator zijn, waar op veel scholen al wel sprake van is. Dat biedt meteen een mooie kans voor de implementatie van de conceptkerndoelen Nederlands.

Vraagnummer: 17
Vraag:
Kan de staatssecretaris een onafhankelijk platform of kennispunt over ‘evidence based’ leermethodes openen waar scholen met al hun vragen terecht kunnen?

Antwoord:
Het is belangrijk dat scholen effectieve lesmethoden gebruiken en gemakkelijk kunnen beschikken over betrouwbare kennis over effectieve aanpakken. Hierop zijn extra inspanningen noodzakelijk.
Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) wordt daarom doorontwikkeld tot landelijk kennisinstituut. Het kennisinstituut verzamelt alle beschikbare wetenschappelijke kennis over effectieve aanpakken in het onderwijs op een plek. Voor beter gebruik van effectieve leermiddelen geldt dat we werken aan een kwaliteitskader voor effectieve lesmethoden en stellen we een kwartiermaker aan om een kwaliteitsalliantie voor leermiddelen in te richten. In de kwaliteitsalliantie zullen leraren, schoolleiders, bestuurders en leermiddelenmakers samenwerken om een goede ontwikkeling en effectief gebruik van leermiddelen te stimuleren. Voor deze maatregelen is dekking binnen de bestaande middelen. Het eigenaarschap van het onderwijs is van groot belang om dit te doen slagen. Dat leert ook de ervaring in Vlaanderen.

Vraagnummer: 18
Vraag:
Kunnen wij deze twee werelden van zij-instromer en beroepspraktijkvormings-begeleider (BPV-begeleider) niet samenbrengen? Wil de staatssecretaris een nieuw scholingstraject ontwikkelen zodat professionals gedeeltelijk in het bedrijfsleven kunnen blijven werken en daarnaast één of meerdere dagen op school praktijklessen kunnen geven? Dat zij deze lessen mogen geven zonder begeleiding van een andere docent? Voor deze nieuwe leerkrachten zou een beoordeling moeten plaatsvinden om te waarborgen dat zij capabel zijn om lesstof effectief over te brengen en orde te houden. Daarnaast zou de leerkracht een cursus pedagogiek moeten volgen.

Antwoord:
De vraag sluit aan bij het traject van de Landelijke Werkgroep Bevoegd, waaraan een groot aantal onderwijsorganisaties deelneemt (raden, vak- en beroepsorganisaties en de lerarenopleidingen). We bereiden een wetsvoorstel voor dat ruimte biedt voor professionals met een mbo-diploma op niveau 4 met ervaring in de beroepspraktijk zodat zij bevoegd les kunnen geven in de praktijkvakken in het vmbo, praktijkonderwijs en delen van het voortgezet speciaal onderwijs, na een korte pedagogische en vakdidactische scholing via een maatwerkprogramma. In de lerarenbrief voor de zomer informeren wij uw Kamer over de stand van zaken.

Vraagnummer: 19
Vraag:
Kan de staatssecretaris reflecteren op het feit dat niet op alle Pabo’s studenten verplicht jeugdliteratuur hoeven te lezen?

Antwoord:
Het is belangrijk dat pabostudenten een bepaalde mate van kennis hebben van jeugdliteratuur.
We maken afspraken over wat we van een startende leraar verwachten. Via de kennisbases zijn afspraken gemaakt over de kennis en de vaardigheden die een afgestudeerde student aan een lerarenopleiding moet beheersen. In de kennisbasis Nederlands voor de pabo is een domein Jeugdliteratuur opgenomen. Het is aan de pabo’s hoe ze het curriculum van de opleiding vormgeven en het domein Jeugdliteratuur hierin een plaats geven. De pabo’s scherpen de kennisbasis nu aan naar aanleiding van de concept-kerndoelen waarin leesonderwijs stevig is neergezet. Naar verwachting hebben alle opleidingen hun curricula per september 2026 aangepast aan de nieuwe kerndoelen en het aangepaste kennisbasesonderdeel Nederlands.

Vragen van het lid Martens-America, C. (VVD)

Vraagnummer: 20
Vraag:
Kunnen de bedrijfsvakscholen misschien een belangrijke rol spelen als aanvulling op het reguliere onderwijs? Heeft de minister hen al gesproken en liggen hier al plannen voor? Staat de minister er voor open om de samenwerking met deze bedrijfsvakscholen en het beroepsonderwijs te formaliseren?

Antwoord:
Samenwerking tussen opleiders en het bedrijfsleven is de kern van het mbo en is van groot belang om studenten een goede start op de arbeidsmarkt te geven. Een groot deel van de mbo-opleiding vindt plaats in de praktijk en het bedrijfsleven creëert zelf regelmatig waardevolle leeromgevingen in samenwerking met opleiders. Mbo-instellingen en bedrijven weten elkaar goed te vinden en het bedrijfsleven speelt een belangrijke rol bij het opleiden van vakmensen voor de maatschappelijke opgaves waar Nederland voor staat. De samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven gaat goed. Ambtelijk is er de afgelopen jaren ook contact geweest met bedrijfsvakscholen of branches waar veel bedrijfsscholen zijn.
Naast de nauwe samenwerking met mbo-instellingen hebben bedrijven soms ook eigen academies die los kunnen staan van reguliere onderwijsinstellingen. Al deze vormen van opleiden kunnen naast elkaar bestaan en zijn op hun eigen manier waardevol. Gezien de goede samenwerking die er al is tussen mbo-instellingen en bedrijven is het juist niet aan ons om hier in te treden. Er is geen noodzaak om de samenwerking tussen bedrijfsvakscholen en het beroepsonderwijs te formaliseren of met hen in gesprek te gaan over hun rol als aanvulling op het reguliere onderwijs. Het bedrijfsleven neemt hierin zelf het voortouw, en kan zelf goed afwegen welke vorm van onderwijs zij nodig hebben om hun werknemers de vaardigheden aan te leren die nodig zijn voor het uitoefenen van het beroep. De overheid past hier terughoudendheid.

Vraagnummer: 21
Vraag:
Heeft de minister plannen om de gestelde ambitie van 35% bbl-studenten toch te kunnen realiseren?

Antwoord:
Wij werken met partners uit onderwijs en bedrijfsleven volop aan het bbl-offensief. In de Werkagenda mbo is door deze partijen het streven naar 35% bbl afgesproken. We delen het belang en de urgentie om de bbl gericht te versterken en zijn al goed op weg. We zien dat de instroom van bbl-studenten in 2023 met 5 procentpunt is gestegen ten opzichte van een jaar eerder naar 31%. Die trend willen we doorzetten. Met de partners vragen we meer aandacht voor de bbl. Zo hebben wij in de brief die eindexamenkandidaten in het vmbo, vso en praktijkonderwijs op hun deurmat krijgen, de bbl dit jaar voor het eerst expliciet onder de aandacht gebracht. De mogelijkheid om werken en leren te combineren is voor hen een mooie, maar vaak nog onbekende optie. Ook de werkgevers dragen de boodschap van het bbl-offensief actief uit onder hun branches. Daarnaast gaan we kijken naar de mogelijkheden om de bbl te flexibiliseren. Bijvoorbeeld door middel van meer instroommomenten. In de brief over de Werkagenda die uw Kamer nog voorafgaand aan het Commissiedebat mbo op 11

december aanstaande ontvangt, wordt nader ingegaan op het bbl-offensief.

Vraagnummer: 22
Vraag:
Hoe gaat de minister ervoor zorgen dat onderwijsinstellingen elkaar aanvullen in plaats van beconcurreren? Als het aantal studenten of de bijdrage daalt betekent het dat de instellingen keuzes moeten maken. Hoe kijkt de minister naar deze, soms toch lastige, tegenstrijdige belangen tussen enerzijds de begroting die wij hier bespreken en anderzijds de begroting van de instellingen die overeind willen blijven, wat ook in het belang van de samenleving is?

Antwoord:
Ten aanzien van de keuzes die instellingen maken in het opleidingsaanbod is het van belang dat er samenwerking en afstemming plaatsvindt tussen de instellingen. Het opleidingsaanbod in het vervolgonderwijs staat onder druk door de dalende studentenaantallen en aangekondigde bezuinigingen. Dit heeft als gevolg dat instellingen keuzes moeten maken in hun opleidingsaanbod. Samenwerking tussen en profilering van instellingen is daarom meer dan ooit wenselijk en nodig. Daarom is er ook voor gekozen om de sectorplannen voor de universiteiten te behouden. Ook op vele andere terreinen wordt samenwerking tussen instellingen gestimuleerd. Bijvoorbeeld op het gebied van het bevorderen van de sociale veiligheid op instellingen, maar ook met de zelfregieplannen van hogescholen en universiteiten ten aanzien van de beheersing van internationale studentenstromen. Voor de korte termijn zijn extra middelen beschikbaar voor het hbo en het mbo in regio’s met demografische krimp (hbo € 90 miljoen in de periode 2022-2026, mbo € 90 miljoen in 2025 – 2027). Belangrijk uitgangspunt voor de toekenning van de middelen in het mbo is onderlinge samenwerking tussen de instellingen in de regio middels een regioplan. In de beleidsbrief vervolgonderwijs en wetenschap die het eerste kwartaal aan de Kamer wordt gezonden wordt ingegaan op hoe dit verder gestimuleerd kan worden, onder meer door meer stabiliteit in de bekostiging aan te brengen.

Vraagnummer: 23
Vraag:
Hoe gaat de minister voorkomen dat zelfstandig handelen van instellingen ertoe gaat leiden dat alle instellingen dezelfde opleidingen schrappen? Hoe zorgt de minister ervoor dat instellingen en regio’s in hun kracht blijven wanneer niet elke instelling meer alle opleidingen hoeft aan te bieden? Kan de minister ons meenemen in de stappen die zijn gezet om te voorkomen dat zelfstandig handelen van instellingen ertoe leidt dat instellingen dezelfde opleidingen schrappen en we blijven voldoen aan de vraag in ons land op de arbeidsmarkt?

Antwoord:
Het opleidingsaanbod staat onder druk door de dalende studentenaantallen als gevolg van demografische krimp. Dat tezamen met de bezuinigingen maakt dat scherpe keuzes noodzakelijk zijn. Hiervoor is samenwerking tussen en profilering van instellingen vereist. Onderwijsinstellingen dragen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor een landelijk dekkend opleidingsaanbod. Reguliere reflectie en afstemming tussen de onderwijsinstellingen, in dialoog met maatschappelijke partners, waaronder de (regionale) arbeidsmarkt, is daarvoor belangrijk. Niet iedere instelling hoeft elke opleiding aan te bieden. Een duidelijkere profilering kan bijdragen aan de versterking van de instelling.

Bijvoorbeeld in het kader van de wet internationalisering in balans wordt gestimuleerd dat instellingen gezamenlijk in hun zelfregie clustergewijs keuzes maken over het opleidingsaanbod.
De sectorplannen bij de universiteiten zijn een voorbeeld van een goed instrument om de landelijke samenwerking op het opleidingsaanbod binnen sectoren te faciliteren en zijn mede daarom in stand gehouden. Daarbij gelden voor de kleine talenopleidingen in de Geesteswetenschappen aanvullende afspraken (zie hiervoor de recente Kamerbrief met Kamerstuk 36 600 VIII, nr 61).
In de beleidsbrief vervolgonderwijs en wetenschap, die het eerste kwartaal van 2025 aan de Kamer wordt aangeboden, wordt ingegaan op de gevolgen van de krimp-problematiek voor de instellingen in de regio en hoe een landelijk dekkend opleidingsaanbod ook in de toekomst geborgd wordt.

Vraagnummer: 24
Vraag:
Hoe kijkt de minister naar veiligheidsscreeningen op universiteiten? Welke stappen kunnen we zetten? Zou hij in Europa daarin een rol willen spelen?

Antwoord:
Het kabinet vindt het screenen van wetenschappers op sensitieve technologieën essentieel voor de nationale veiligheid. Ik zet me, samen met de minister van Justitie en Veiligheid, in voor het realiseren van de screeningsplicht. Ik begrijp de vraag die het lid Martens-America stelt over gelijksoortig screenen van onderzoektalent in andere Europese landen. We spreken hier al veel met andere landen over, zowel binnen als buiten de EU, bilateraal en doorlopend, ter bevordering van een gelijk speelveld en zullen ons hier blijvend voor inzetten.

Vraagnummer: 25
Vraag:
Is de minister van mening dat de aangenomen motie (Kamerstuk 31288, nr. 1131) over inmenging van China in ons onderwijs voldoende is op dit moment of zullen wij het breder moeten trekken naar alle opleidingsniveaus?

Antwoord:
We vinden het belangrijk dat onze wetenschap weerbaar is tegen ongewenste kennisoverdracht en buitenlandse inmenging. Breder trekken naar alle opleidingsvormen in het vervolgonderwijs is volgens ons op dit moment niet nodig. Wij zien dat de genoemde motie effect heeft. Bij de kennisinstellingen is sprake van verhoogde alertheid over de risico’s bij het toelaten van CSC-beurspromovendi. U ontvangt op korte termijn de beantwoording op schriftelijke vragen die het lid Martens-America heeft gesteld over Chinese inmenging. Wij kunnen wel alvast melden dat er kwalitatieve toelatingseisen zijn voor opleidingen, als gevolg waarvan studenten niet zomaar meer kunnen overstappen tussen verschillende studies. De instellingen voeren bovendien kennisveiligheidsbeleid dat zich niet alleen toespitst op sensitieve vakgebieden, maar dat op meerdere soorten risico’s toeziet.

Vraagnummer: 26
Vraag:
Hoe kan deze bezuiniging tot stand gekomen zijn ondanks de onevenredige effecten op verschillende regio's?

Antwoord:
De bezuinigingsmaatregelen op de OCW-begroting kennen geen regionale focus, met uitzondering van de afschaffing van de functiemix Randstad.
De regio heeft de aandacht, vooral die regio's die te maken hebben met dalende studentenaantallen door demografische krimp. Het kabinet doet dit door algemeen beleid te voeren en door specifiek te investeren in de regio. Zo zijn er extra middelen voor het mbo en het hbo voor krimpregio's (hbo € 90 miljoen in de periode 2022-2026, mbo € 90 miljoen in 2025 - 2027) en wordt gewerkt aan een stabiele bekostiging zodat mbo-instellingen, hogescholen en universiteiten bij dalende studentenaantallen een goed onderwijsaanbod op peil kunnen houden: vanaf 2025 wordt de kwaliteitsbekostiging in het hbo en wo toegevoegd aan de vaste voet. Hiermee neemt de vaste voet in het hbo toe van 20% in 2024 tot 32% in 2025 en in het wo van 54% tot 57%.

Wij investeren ook specifiek in regio's, bijvoorbeeld met de incidentele intensivering in de Campus Groningen van € 50 miljoen en het nationaal versterkingsplan van microchip-talent, met € 80,9 miljoen in 2025 en 2026 voor het verhogen van de initiële instroom van studenten. Ook is er in het kader van de wet internationalisering in balans regionaal maatwerk mogelijk. Zo kunnen anderstalige opleidingen worden toegestaan op basis van regionale omstandigheden, onder meer als gevolg van de ligging in of nabij krimpregio's of in grensregio's. Daarnaast kan de internationale positie van de opleiding, uniciteit of grote tekorten op de arbeidsmarkt reden voor toestaan anderstalig onderwijs zijn. De mogelijke komst van de Einsteintelescoop zal de economie van de EUR-regio Maas-Rijn versterken. De spin-off effecten van deze technologieontwikkeling leiden tot nieuwe bedrijvigheid in de regio en versterkt het hightech innovatie-ecosysteem. Ook wordt bij het regionale reisproduct rekening gehouden met regionale kenmerken in het studentenreisproduct (OV-kaart). Het studentenreisproduct kent een aanvullende regeling voor de kosten van veerponten en voor extra reiskosten als het openbaar vervoer niet voldoet. Daarnaast kunnen studenten die van en naar de Waddeneilanden moeten reizen een vergoeding voor bootvervoer aanvragen bij hun gemeente (bekostigd via het gemeentefonds).

Vraagnummer: 27
Vraag:
Er zijn ook Nederlandse en buitenlandse studenten die Nederlands in het buitenland volgen. Dat is een mooie ontwikkeling. Het gaat om 14.000 studenten. We hebben een miljoen beschikbaar gesteld hiervoor. Hoe gaat het daarmee?

Antwoord:
Ten aanzien van de vraag naar de besteding van de extra middelen (€ 1 miljoen) voor het studeren van Nederlands in het buitenland, ofwel internationale Neerlandistiek, zijn drie actielijnen in gang gezet, waarbij nauw wordt

samengewerkt met de Taalunie en de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN).

- Actielijn 1 gaat over investeren in menskracht, onderzoek en kennisdeling. Dit gebeurt door middel van het uitzenden van ondersteuners taalverwerving, uitzenden van universitaire docenten, fellowships en gastleerstoelen.
- Actielijn 2 betreft beurzen voor buitenlandse studenten Neerlandistiek. Hiermee wordt de mogelijkheid geboden om een deel van hun studie aan een afdeling Nederlands van een Nederlandse universiteit te volgen.
- Actielijn 3 betreft het stimuleren van initiatieven in het buitenland. Dit geld is bedoeld voor netwerken in het buitenland van de attachés voor onderwijs en wetenschap op de Nederlandse ambassades. De onderwijs- en wetenschapattachés hebben het afgelopen jaar diverse activiteiten ter bevordering van Internationale Neerlandistiek in bijvoorbeeld China, Zuid-Afrika, Indonesië en Frankrijk verricht.

Vraagnummer: 28
Vraag:
Waarom bezuinigen op de maatschappelijke diensttijd?

Antwoord:
De OCW-subsidie voor Maatschappelijke diensttijd (MDT) wordt vanwege bezuinigingen stopgezet. We hebben als kabinet scherpe keuzes moeten maken, zodat er in andere maatschappelijke doelen kan worden geïnvesteerd zoals veiligheid en defensie.
MDT heeft de afgelopen jaren veel betekend voor jongeren, de samenleving en organisaties door het hele land. Om die reden zetten we ons de komende jaren in om de kennis en expertise van MDT zorgvuldig te borgen en te verduurzamen, zodat de waarde ervan waar mogelijk kan worden verankerd in de samenleving.

Vraagnummer: 29
Vraag:
Hoe is het mogelijk dat we de bezuiniging via de langstudeermaatregel al inboeken, als er een bepaalde groep (onder andere studenten die mantelzorg verlenen, studenten die moeten werken omdat ze nou eenmaal niet kunnen lenen en studenten met een beperking die niet nominaal kunnen afstuderen) gepakt wordt en de gedragseffecten niet bekend zijn? Waarom zijn eerdere negatieve ervaringen van de langstudeermaatregel niet meegenomen?

Antwoord:
Ik werk de maatregel verder uit en kom hier in de brief in het eerste kwartaal van volgend jaar op terug.

Vragen van het lid Soepboer A.J. (NSC)

Vraagnummer: 30
Vraag:
De structurele bekostiging voor basisvaardigheden is uitgesteld tot 2027. Waarom duurt dat zo lang en wat kunt u doen om dit naar voren te halen?

Antwoord:
Scholen zullen via het instrument gerichte bekostiging per 2027 structureel bekostigd worden voor basisvaardigheden, aangezien dit voor scholen een structurele taak is. Hiervoor is een wetswijziging noodzakelijk. Het is een vorm van goed bestuur om deze wetswijziging en bijbehorende uitvoering zorgvuldig vorm te geven. Dit kan niet versneld worden; het invoeren van de gerichte bekostiging vergt zowel qua wetgevingsproces als verankering in de automatisering bij DUO de nodige tijd. Er is ons veel aan gelegen dit nieuwe instrument in te voeren, maar ook om dit zorgvuldig te doen.

Vraagnummer: 31
Vraag:
Er is nog geen vervolg gegeven aan de beloofde ombuiging van subsidies naar structurele financiering basisvaardigheden, zoals aangegeven in het hoofdlijnenakkoord. Wat is de reactie van de staatssecretaris hierop en wordt hier alsnog vervolg aan gegeven?

Antwoord:
Aan de Kamer is al gemeld dat de middelen voor basisvaardigheden in het funderend onderwijs als eerste van subsidie naar structurele financiering worden omgezet. Deze worden vanaf 2027 middels gerichte structurele bekostiging aan scholen verstrekt. Dit is de grootste subsidieregeling die momenteel naar scholen gaat.

Daarnaast is in de hoofdlijnenbrief voor het Herstelplan kwaliteit onderwijs aangegeven dat wij momenteel bezien welke van de andere huidige subsidies omgezet kunnen worden in een structurele financiering. Daarvoor kijken we bijvoorbeeld naar schoolmaaltijden. In het Herstelplan kwaliteit onderwijs zullen we schetsen welke concrete stappen gezet zullen worden.

Vraagnummer: 32
Vraag:
Wat zijn de plannen en de tijdlijn op het gebied van het verhogen van de vaste voet en zou het ook wenselijk zijn die op het mbo (deels) in te voeren? En wat zijn de plannen van de minister, zeker ook tegen het licht van afnemende leerlingenaantallen, op het gebied van capaciteitsbekostiging?

Antwoord:
Na jaren van stijgende studentenaantallen daalt het aantal studenten in met name het hbo en het mbo. Op universiteiten lijkt het aantal studenten zich te stabiliseren. De daling van het aantal studenten heeft gevolgen voor de hoogte van bekostiging die een instelling ontvangt en voor het totaal aan middelen dat voor onderwijs beschikbaar is conform de begrotingsregels. Daardoor kan de toegankelijkheid, kwaliteit en organiseerbaarheid van het opleidingsaanbod onder druk komen te staan.

Voor de korte termijn zijn voor het hbo en het mbo de krimpmiddelen (hbo € 90 miljoen in de periode 2022-2026, mbo € 90 miljoen in 2025 - 2027) ter beschikking gesteld. In 2025 zal de 2e tranche van deze middelen voor het hbo toegekend worden (€ 45 miljoen). Daarnaast is vanaf 2025 de kwaliteitsbekostiging in het hbo en wo toegevoegd aan de vaste voet binnen het onderwijsdeel van de bekostiging, het gaat om structureel circa € 650 miljoen. Hiermee neemt de vaste voet in het hbo toe van 20% in 2024 tot 32% in 2025 en de vaste voet in het wo van 54% tot 57%. In het mbo dienen instellingen in sterk krimpende arbeidsmarktregio's in de eerste helft van 2025 een gezamenlijk regioplan in (€ 90 miljoen), waarin instellingen transitiemaatregelingen nemen om samen te komen tot een toekomstbestendig aanbod beroepsopleidingen.

Voor de lange termijn willen we ons inzetten voor een structurele oplossing voor de instandhoudingsproblemen die ontstaan bij demografische krimp. Zoals het regeerprogramma aangeeft wordt er toegewerkt naar een stabiele bekostiging voor mbo, hbo en wo, om ook een goed opleidingsaanbod te houden in Nederland. Een meer stabiele bekostiging kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Deze opties worden de komende periode zorgvuldig gewogen. Eerste ideeën hierover zullen in de beleidsbrief vervolgonderwijs en wetenschap begin 2025 worden toegelicht. Een herziening van de bekostiging in het mbo vergt een wetswijziging en is daarmee een meerjarig traject.

Daarbij wordt ook ingegaan op de noodzaak voor meer profilering van en samenwerking tussen instellingen. Instellingen hebben namelijk een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het aanbieden van een landelijk dekkend opleidingsaanbod. De komende periode staat daarom ook in het teken van het werken aan duurzame oplossingen met de instellingen gezamenlijk. Dit in het bijzonder voor opleidingen die voor de regio van vitaal belang zijn.

Vraagnummer: 33
Vraag:
Wat is de visie van de minister op het gerichter inzetten van wetenschappelijk onderzoek dat van waarde is voor de maatschappij? Hoe zou volgens de minister maatschappelijke relevantie moeten worden gewogen ten opzichte van wetenschap omwille van de wetenschap?

Antwoord:
Onze visie is dat wetenschap op allerlei manieren van waarde kan zijn voor de maatschappij, zowel direct als indirect. We hebben in Nederland belangrijk fundamenteel onderzoek dat bijdraagt aan bijvoorbeeld de ontwikkeling van AI en de werking van medicijnen. Technische uitvindingen vinden hun weg naar de markt via startups en dragen zo bij aan het verdienvermogen van Nederland. Of toegepast pedagogisch onderzoek op een basisschool dat direct en *evidence informed* het verschil maakt in de klas. Via OCW ondersteunen we de toepassing van resultaten bijvoorbeeld met de Faculty of Impact voor ondernemende onderzoekers, bekostiging van praktijkgericht onderzoek en via de Biotech Booster waarin wetenschappers en ondernemers samenwerken. Soms is al vooraf bekend waar onderzoek aan gaat bijdragen en soms blijkt dat pas na jaren onderzoek. OCW werkt samen met andere departementen, onder andere via de Nationale Wetenschapsagenda en het Kennis- en Innovatieconvenant dat onderdeel is van het missiegedreven innovatiebeleid. Om de maatschappelijke

waarde van onderzoek te vergroten en zichtbaar te maken, financieren we ook het regieorgaan open science en het platform voor wetenschapscommunicatie NEWS, die beiden actief werken aan het toegankelijk maken van kennis.
Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie van onderzoek moeten en kunnen dus niet tegen elkaar afgewogen worden. Maatschappelijke impact gaat niet ten koste van wetenschappelijke impact of andersom, maar beide zorgen juist voor een wisselwerking en versterken elkaar.

Vraagnummer: 34
Vraag:
Ziet de minister mogelijkheden om met gelden, uit bijvoorbeeld defensie of andere middelen, regionale investeringen en projecten te blijven kunnen doen nu de Regionaal investeringsfonds (RIF) subsidie wordt afgeschaft? Welke rol kunnen practoraten daarin spelen volgens de minister en hoe kunnen we die rol vergroten?

Antwoord:
In het mbo werken onderwijsinstellingen voortdurend samen met het (regionale) bedrijfsleven. Goede en structurele samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven is de kern van het mbo en gebeurt op vele plekken doorlopend, ook zonder (RIF) subsidie. Sinds 2014 hebben we dit een (tijdelijke) impuls gegeven via het Regionaal Investeringsfonds.
De komende jaren lopen er nog verschillende programma’s om extra te blijven investeren in regionale samenwerking. Bijvoorbeeld vanuit Nationaal Groeifondsprogramma’s, zoals de LLO-katalysator en opschalen publiek-private samenwerking. Met de Werkagenda mbo wordt ook een impuls gegeven van € 25 miljoen om nieuwe practoraten op te zetten en om bestaande practoraten uit te breiden of te versterken. Practoraten kunnen bijdragen aan het verbeteren van de samenwerking, delen van kennis en samen innoveren met onderwijspraktijk en bedrijfsleven. Daarnaast kunnen mbo instellingen natuurlijk ook vanuit de lumpsum de samenwerking met het bedrijfsleven vormgeven en financieren.
Deze programma’s lopen, net zoals het RIF zelf, de komende jaren nog door, tot en met ten minste 2027. Dit geeft onderwijs en bedrijfsleven de tijd om de opgebouwde samenwerking structureel te borgen.

Vraagnummer: 35
Vraag:
Hoe zouden andere ministeries een rol kunnen spelen in het vraagstuk hoe we de maatschappelijke relevantie zouden moeten wegen ten opzichte van wetenschap omwille van de wetenschap?

Antwoord:
Ministeries hebben al een rol bij het inzetten van wetenschappelijke kennis voor hun maatschappelijke uitdagingen. Er zijn meerdere ministeries die vakinhoudelijke onderzoeksfinanciering verzorgen, zoals gezondheidsonderzoek van ZonMw. Op het gebied van met name innovatie is er een intensieve samenwerking met het ministerie van Economische Zaken (EZ), zoals bijvoorbeeld rond de Thematische Tech Transfer-regeling. OCW is ook betrokken bij het kabinetsbrede missiegedreven innovatiebeleid. Zo zetten we ons als kabinet in voor de maatschappelijke opgaves van Nederland door publieke en private inzet te bundelen. Daarnaast is een aantal NGF-projecten gestart waar OCW samenwerkt met andere departementen zoals Health-RI voor een nationale

gezondheidsdata-infrastructuur onder leiding van VWS en de Einsteintelescoop met EZ. Tenslotte kunnen ministeries beleidsvragen indienen bij de Nationale Wetenschapsagenda en slaat mijn eigen ministerie via het Science 4 policy initiatief een brug tussen onderzoek en departementen. Ik ga graag ook met andere departementen in gesprek over hoe zij kennis kunnen inzetten voor hun beleid. Zo heb ik bijvoorbeeld binnenkort een gesprek met het ministerie van Defensie hierover.

Vraagnummer: 36
Vraag:
De beschikkingen van de minister aan de onderwijsregio's zijn niet openbaar, waarom? Noch bij één subsidieloket, noch bij DUO. Waarom niet? De plannen van aanpak van de regio's zijn wel openbaar, maar slechts in één geval kunnen we daar een begroting aan gekoppeld zien. Waarom?

Antwoord:
Op dit moment beoordeelt DUS-I de aanvragen van de onderwijsregio's voor 2025. De omvang van de middelen per onderwijsregio is gebaseerd op het aantal leerlingen op de deelnemende scholen en het aantal studenten dat in de regio wordt opgeleid volgens de systematiek van samen opleiden.
Subsidiebeschikkingen van DUS-I worden in de regel niet openbaar gemaakt. Dat geldt ook voor de beschikkingen die in komende januari/ februari naar de onderwijsregio's worden gestuurd. Wat wij u kunnen toezeggen is dat we de bedragen per onderwijsregio aan uw Kamer sturen in de lerarenbrief van juni.

Vraagnummer: 37
Vraag:
Er is onduidelijkheid over de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag doordat de verantwoordelijkheid voor strategisch personeelsbeleid boven bestuurlijk wordt belegd, en schoolbesturen niet zelf gericht beleid hoeven te ontwikkelen. Wat vindt de staatssecretaris daarvan? Hoe gaat de staatssecretaris dit aanpakken?

Antwoord:
We zien meerwaarde dat scholen, naast op bestuursniveau, bepaalde vraagstukken rondom personeelsbeleid samen oppakken in de regio. Vanaf 2025 worden middelen uit de regeling 'Bijzondere bekostiging professionalisering en begeleiding starters en schoolleiders' (voor het primair onderwijs) en het strategisch personeelsbeleid gedeelte van de regeling 'Aanvullende bekostiging strategisch personeelsbeleid, begeleiding en verzuim vo' (voor het voortgezet onderwijs) deels toegevoegd aan het budget voor de onderwijsregio's. Met de onderwijsregio's zorgen schoolbesturen, lerarenopleidingen en de beroepsgroep samen voor voldoende en goed opgeleid onderwijspersoneel. Onder deze regionale aanpak valt ook het begeleiden en professionaliseren van onderwijspersoneel. Door de inzet van financiële middelen voor de onderwijsregio's creëren we ruimte voor samenwerking tussen schoolbesturen om zo ook op regionaal niveau op dit onderwerp winst te behalen.

Vraagnummer: 38
Vraag:
Hoe voorkomt de staatssecretaris dat de onderwijsregio's zich ontwikkelen tot een systeem zonder duidelijke impactmetingen en kwaliteitscontroles? Welke concrete

prestatieafspraken zijn er tot op heden gemaakt?

Antwoord:
Met de onderwijsregio's worden concrete toetsbare resultaatafspraken gemaakt om binnen de regio te zorgen voor voldoende en goed onderwijspersoneel. Elke onderwijsregio heeft ambities opgesteld op basis van de kwantitatieve en kwalitatieve analyse van de onderwijsarbeidsmarktsituatie in de onderwijsregio en bepaald welke kenmerkende vraagstukken gezamenlijk worden aangepakt. We werken toe naar een landelijk dekkend netwerk van onderwijsregio's.
Om de voortgang goed te kunnen volgen en om de regio's gericht te kunnen ondersteunen, voert de Realisatie-Eenheid voortgangsgesprekken met de onderwijsregio's. In deze gesprekken bespreekt de Realisatie-Eenheid de wijze van opvolging van de aanbevelingen, de maatregelen uit het plan van aanpak, voortgang en behaalde resultaten. Over de geboekte resultaten van de onderwijsregio levert de onderwijsregio in februari 2026 een rapportage aan bij DUS-I. De rapportages worden openbaar gemaakt door het ministerie van OCW. Tevens wordt evaluerend onderzoek naar de effectiviteit van de onderwijsregio's uitgevoerd.

Vraagnummer: 39
Vraag:
Hoe gaat de staatssecretaris de effectiviteit en concrete opbrengst van de onderwijsregio's monitoren en bijsturen? Welke criteria worden daarbij gebruikt?

Antwoord:
Op verzoek van uw Kamer (Motie Stoffer en Ceder, Kamerstuk 27923, nr. 476) is in samenspraak met het onderwijsveld het kader voor een evaluerend onderzoek naar de effectiviteit van de onderwijsregio's opgesteld. Dit is een meerjarig onderzoek en zal in december starten. Het doel van dit onderzoek is om tot een systematische en objectieve beoordeling over de effectiviteit en doelmatigheid van de onderwijsregio's te komen. Zo kunnen we tijdig informatie verkrijgen over de inrichting van de onderwijsregio's, eventuele problemen vroegtijdig signaleren en bijsturen waar nodig. De sectorraden, lerarenopleidingen, vak- en beroepsorganisaties en de Realisatie-Eenheid zijn vertegenwoordigd in de begeleidingscommissie van het onderzoek. Om de onderwijsregio's goed te kunnen monitoren worden halfjaarlijkse tussenrapportages opgeleverd. De eerste rapportage kunt u in Q2 2025 verwachten.

Vraagnummer: 40
Vraag:
Hoeveel van de investeringen die in het onderwijs zijn gedaan de afgelopen tijd, zijn met de buitenlandse studenten weer naar het buitenland vertrokken? Hoeveel (van die buitenlandse studenten) zijn gebleven, hoeveel van hen zijn vertrokken?

Antwoord:
Internationale studenten uit de EER die direct na hun studie uit Nederland vertrekken, brengen kosten met zich mee voor de Nederlandse staat. Tegelijkertijd dragen internationale EER- en niet-EER-studenten die in Nederland blijven, zoals aangetoond door het CPB in 2019, bij aan de Nederlandse economie. (CPB, 'Economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs en mbo', 2019.) Het is niet mogelijk om de investeringen die het voorgaande kabinet en eerdere kabinetten hebben gedaan in het onderwijs direct te verbinden aan

(internationale) studentenaantallen.

Ten aanzien van blijvende en vertrekkende studenten kan wel een aantal kerncijfers worden weergeven. Tussen studiejaar 2006-2007 en studiejaar 2015-2016 studeerden bijna 139.000 internationale studenten af in het Nederlandse hoger onderwijs. Een jaar na het afstuderen woont 46% van de internationale afgestudeerden nog in Nederland, na vijf jaar is dit nog 24%. (Nuffic, ‘Stayrate en arbeidsmarktpositie van internationale afgestudeerden in Nederland’, 2022). De blijfkans na vijf jaar is hoger voor studenten van buiten de EER (37%) dan voor EER-studenten (19%). In absolute aantallen zijn er wel meer EER-studenten die blijven (18.000) dan niet-EER studenten (15.000). Er is een klein verschil zichtbaar tussen de blijfkans op wo en hbo: 24% in het wo ten opzichte van 22% in het hbo. De percentages verschillen wel enorm per sector. Sectoren als kennis en techniek kennen de hoogste blijfkans (40%), gedragswetenschappen en rechten de laagste kans (17%). Recent ROA-onderzoek toont aan dat de blijfkans bij niet EER-studenten de afgelopen jaren is gestegen. Van het cohort 2021-2022 woont 43% van de afgestudeerden een jaar later nog in Nederland. (ROA ‘Blijfkansen van afgestudeerde internationale studenten uit het Nederlandse hoger onderwijs en hun impact op arbeidsmarktramingen’, 2024.)

Vraagnummer: 41
Vraag:
Hoe kijkt de staatssecretaris ernaar dat scholen zich al hebben ingesteld op de subsidie vanuit de functiemix Randstad? Hoe kunnen we daarmee omgaan? Zien we daar een zachte landing voor ons?

Antwoord:
De huidige leraren behouden hun recht op grond van hun arbeidsovereenkomst als zij in een hogere salarisschaal werken. Doordat de afschaffing vanaf 1 januari 2026 geldt, kunnen schoolbesturen er in hun begroting alvast rekening mee houden dat zij deze middelen niet meer ontvangen. Met de beschikbare middelen voor het verbeteren van de onderwijskwaliteit en het terugdringen van het lerarentekort moeten scherpe keuzes gemaakt worden. Daarbij is de effectiviteit van de Regeling Functiemix Randstad als het gaat om het behoud van leraren niet eenduidig aangetoond (CPB Discussion Paper 316). Dat neemt niet weg dat het terugdringen van het lerarentekort en het verbeteren van de onderwijskwaliteit een prioriteit voor ons is en blijft. Daarom werken we samen met de sector aan het Herstelplan, blijven we onder meer zij-instroom stimuleren en zetten we vol in op samenwerking via de onderwijsregio’s, stimuleren van meer uren werken, een verbetering van de basisvaardigheden via het masterplan en de curriculumherziening.

Vraagnummer: 42
Vraag:
We zien dat het aantal brede scholen op het platteland groter is dan in het stedelijk gebied, waar slechts 10% van de scholen een brede school is. Dat betekent dat rond de 90% daar één richting heeft of één niveau heeft en daar dus heel veel verschillende scholen zijn. Welke effecten heeft dat op het lerarentekort, volgens de staatssecretaris dan wel de minister? Ziet u daar een correlatie dan wel causaliteit tussen? Hoe weegt de staatssecretaris het belangrijke recht om een nieuwe school te beginnen af tegen het heersende lerarentekort daar?

Antwoord:
Het lerarentekort zal niet op korte termijn worden opgelost; het is daarom van belang om te bezien hoe met deze schaarste het beste kan worden omgegaan.

Er is ons echter geen correlatie of causaliteit bekend tussen de verdeling van het aantal brede scholen en het lerarentekort over de stad en het platteland. Bovenstaande cijfers ten aanzien van de verdeling tussen stad en platteland van brede scholen herkennen wij bovendien niet. Hierbij geldt dat er veel tussenvormen zijn tussen brede scholen, die alle onderwijsniveaus op een locatie aanbieden, en categorale scholen, die slechts een specifiek onderwijsniveau aanbieden. Wel is het logisch dat er in dunbevolkte gebieden meer brede scholen voorkomen. Het aantal leerlingen is daar lager, waardoor het zinvol is om schoolsoorten samen te voegen. Zo blijft het onderwijs daar organiseerbaar en betaalbaar.

Wel zien we in het primair onderwijs een causaliteit tussen kleine scholen en het lerarentekort in de randstad. De kleine scholentoeslag (die enkel geldt in het primair onderwijs) zou dit in de hand kunnen werken, omdat dit het aantrekkelijk maakt om kleine scholen, die vaak relatief meer leraren per leerling kennen, in stand te houden. Mede daarom wordt deze herzien en omgezet in een dunbevolktheidstoeslag, vanuit het perspectief dat het in dunbevolkte regio’s vaak juist wel belangrijk is voor een bereisbaar aanbod voor leerlingen, en de leefbaarheid in de regio, om een kleine school in stand te houden.
In Nederland bestaat het recht om een nieuwe school te stichten. De nieuwe stichtingsprocedure kent hogere eisen, onder andere om de onderwijskwaliteit beter te kunnen borgen. Er is echter ook druk op de beschikbare huisvesting en leraren, zeker in de grote steden, wat door het stichten van nieuwe scholen ook nog kan worden versterkt. Ons ministerie is doorlopend in gesprek met gemeenten en schoolbesturen over deze vraagstukken en bereidt momenteel een wetsvoorstel voor om de stichtingsprocedure beter uitvoerbaar te maken. We monitoren de stichtingsprocedure nauwlettend. In het eerste kwartaal van 2026 ontvangt uw Kamer het eerste evaluatierapport.

Vragen van het lid Beckerman, S.M. (SP)

Vraagnummer: 43
Vraag:
Er zijn in Nederland 200.000 bevoegde leraren en 2 miljoen leerplichtige leerlingen, waardoor er kleine klassen van 10 leerlingen per klas zouden kunnen zijn. Wat is de reactie van het kabinet hierop, waarom is dit niet de realiteit?

Antwoord:
De realiteit is complexer dan de vraag suggereert. Van de circa 200.000 bevoegde leraren die in het funderend onderwijs werken, werkt een groot deel niet full-time. Zo werkt ongeveer 7 op de 10 po-leraren parttime. Er zijn daarom meer leraren nodig om kinderen voldoende onderwijs te kunnen geven. Dit benadrukt het belang van het stimuleren van grotere contracten.

Binnen de onderwijssectoren zijn er ook verschillen, waarbij binnen het speciaal onderwijs vaak sprake is van kleinere klassen en intensievere ondersteuning. Dit heeft ook effect op de gemiddelde klassengrootte. Daarnaast is de vraag naar en het aanbod van leraren niet gelijk verdeeld over het land. We zien dat er in de Randstad een hogere vraag naar leraren is, dan in de rest van het land. Daar waar de personeelstekorten hoog zijn, worden vaker grotere klassen gevormd om kinderen les te kunnen geven.

Vraagnummer: 44
Vraag:
Wat wil de minister doen om de ambachten en het onderwijs (de opleidingen) daarvoor te behouden?

Antwoord:
Ambachten zijn belangrijk voor Nederland. De maatschappelijke betekenis van deze beroepen is bijvoorbeeld van grote waarde voor het onderhouden en restaureren van monumenten en het maken van orthopedische hulpmiddelen. Door de kleinschaligheid is versnippering van de sector wel een aandachtspunt. Mede daarom subsidiëren we het expertisepunt specialistisch vakmanschap. Dit expertisepunt ondersteunt kleine, specialistische beroepen en hun opleidingen. Dit doet het onder andere door het delen van expertise, het verzamelen van data en doen van marktonderzoek, het bijdragen aan het vergroten van de zichtbaarheid van deze beroepen en opleidingen en het onderhouden van een netwerk van stakeholders, opleidingen en branches.
In het regeerprogramma is een mbo-pact voor het opleiden van de arbeidsmarkt voor de toekomst afgesproken, waarbij de wens is om ook afspraken te maken over het behoud van kleinschalig vakmanschap daar waar relevant voor de maatschappelijke opgaven. Dit kan bijvoorbeeld door afspraken over verdere samenwerking tussen onderwijsinstellingen en tussen onderwijs en het bedrijfsleven.

Vraagnummer: 45
Vraag:
Kan worden toegelicht waarom er gekozen is om een equivalent van een middelgrote universiteit weg te bezuinigen in allerlei opleidingen zoals aardwetenschappen, Frans en Duits, in combinatie met een afname van € 164 van de studiebeurs?

Antwoord:
Om de overheidsfinanciën gezond te houden en andere investeringen mogelijk te maken (bijvoorbeeld in defensie), hebben wij als kabinet scherpe keuzes gemaakt. De uitkomst hiervan is dat wij bezuinigen op onder andere onderwijs en onderzoek. Onderwijsinstellingen en studenten dragen beide bij aan het realiseren van de bezuinigingen, bijvoorbeeld door te sturen op de beheersing van het aantal internationale studenten.
De € 164,30 euro die uitwonende studenten afgelopen studiejaar per maand extra hebben ontvangen was een tijdelijke koopkrachtmaatregel als onderdeel van een kabinetsbreed koopkrachtpakket en deze maakte dus geen onderdeel uit van de bezuinigingen in het hoofdlijnenakkoord. Dat staat dus los van de bezuinigingen op het onderwijs en onderzoek.

Vragen van het lid Zanten, C.R. van (BBB)

Vraagnummer: 46
Vraag:
Is naar aanleiding van de motie (Kamerstuk 36651, nr. 10), om niet in gesprek te gaan met groepen die antisemitische of pro-Hamas uitingen doen, al beleid uitgewerkt? En hoe gaat de minister ervoor zorgen dat de motie wordt uitgevoerd als het gaat om onderwijsinstellingen, culturele instellingen en mediabedrijven? Graag een reactie van de minister.

Antwoord:
Momenteel wordt bezien, in samenspraak met de minister van Justitie en Veiligheid en andere betrokken bewindspersonen, hoe wij uitvoering gaan geven aan deze motie. Daarbij wordt ook bezien hoe de motie de beleidsterreinen van OCW – onderwijs, wetenschap, cultuur, media – raakt. De motie raakt bijvoorbeeld aan het onderwijs, daar waar deze verzoekt om gesprekken tot een minimum te beperken met groepen en organisaties die oproepen tot het boycotten van universiteiten met een Joods karakter. Het is bekend dat bij universiteiten en hogescholen demonstraties hebben plaatsgevonden met als doel onderwijsinstellingen ertoe te bewegen hun academische samenwerkingen met instellingen in Israël op te schorten of te beëindigen. Het is aan de onderwijsinstellingen zelf om keuzes te maken over het aangaan van samenwerkingsverbanden. Ik wijs hen erop deze keuzes te maken middels een zorgvuldig proces en daarbij geen besluiten te nemen voor een geheel land, maar elke samenwerking op zijn merites te beoordelen. Ik heb er vertrouwen in dat dit proces op een zorgvuldige manier plaatsvindt.

Ik benadruk eens te meer dat het demonstratierecht een groot goed is en dat ook in het onderwijs dit recht, mits vreedzaam, mag worden uitgeoefend. Juist op de universiteit, die bij uitstek een plek is voor debat en dialoog. Tegelijkertijd mag racisme, discriminatie of antisemitisme nooit een plek hebben, ook niet bij (demonstraties op) universiteiten. Ik voer gesprekken om beter inzicht te krijgen in de achtergronden bij de studentendemonstraties en de effecten op de onderwijsgemeenschap. Dit vanuit het oogpunt van depolarisatie en de-escalatie. Zoals aangekondigd in de Strategie voor de Bestrijding van Antisemitisme, wordt onder verantwoordelijkheid van de minister van Justitie en Veiligheid de Taskforce Bestrijding Antisemitisme opgericht die gerichte voorstellen zal doen ten behoeve van de veiligheid van Joden, waaronder Joodse studenten.

Vraagnummer: 47
Vraag:
Steeds minder leerlingen krijgen schooladvies praktijkonderwijs. Hoe kansrijk is kansrijk adviseren in de doorstroomtoets? Graag een reactie van de staatssecretaris.

Antwoord:
Het is belangrijk dat leerlingen op de juiste plek in het voortgezet onderwijs terechtkomen, op basis van een passend schooladvies. Passend adviseren betekent dat de leraar naar de potentie van de leerlingen kijkt. Het uitgangspunt dat het schooladvies bijgesteld wordt als de doorstroomtoets daartoe aanleiding geeft, moet er in het bijzonder aan bijdragen dat groepen leerlingen van wie uit

onderzoek blijkt dat ze structureel ondergeadviseerd worden, ook een passend schooladvies krijgen. Denk hierbij aan meisjes, kinderen in niet-stedelijke gebieden, kinderen met een migratieachtergrond en kinderen uit een gezin met een lage sociaaleconomische status.

De zorgen over de lagere instroom in het praktijkonderwijs en het vmbo zijn bekend. We staan hierover in nauw contact met de betrokken partijen. Specifiek voor instroom in het praktijkonderwijs is reeds aan de Kamer toegezegd dat verkend wordt of een aparte toetsadviescategorie voor het praktijkonderwijs uitvoerbaar is. Onderzoek hiernaar loopt momenteel en over de uitkomsten wordt de Kamer in het voorjaar geïnformeerd. Met de jaarlijkse DUO Monitor en een meerjarig evaluatieonderzoek volgen we hoe leerlingen de komende jaren zich door het voortgezet onderwijs bewegen en hoe de nieuwe wet- en regelgeving omtrent schooladvisering en doorstroomtoetsen in de praktijk uitpakt.

Vraagnummer: 48
Vraag:
Uit onderzoek van het Nederlandse Autisme Register en cijfers van het CBS blijkt dat kinderen met autisme sterk zijn oververtegenwoordigd bij thuiszitters en schoolverlaters. Dit vraagt om een gedegen aanpak zoals prikkelarme ruimtes en het aanstellen van autismespecialisten. Welke mogelijkheden zien de bewindspersonen hier?

Antwoord:
Alle jongeren, waaronder jongeren met autisme, verdienen goed onderwijs, waarbij ze zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen. Daarom werken wij hard aan de verbetering van passend onderwijs en aan meer ruimte voor de jongeren die dat nodig hebben. Bijvoorbeeld door het mogelijk maken van meer maatwerk in onderwijstijd en -locatie en van onderwijs-zorgarrangementen. Over wat er nodig is voor jongeren met autisme, ben ik in gesprek met partijen uit het veld, waaronder LBVSO en de Nederlandse Vereniging voor Autisme.

Vraagnummer: 49
Vraag:
Heeft de minister goed voor ogen welke mogelijke negatieve gevolgen de toets en de Wet internationalisering in balans kunnen hebben voor de krimp- en grensgebieden? Graag een reactie.

Antwoord:
Wij zijn ons bewust van de mogelijke negatieve effecten van de toets anderstalig onderwijs uit het Wetsvoorstel internationalisering in balans. Het wetsvoorstel heeft daarom juist oog voor de regionale uitdagingen van grens- en krimpregio’s, zoals demografische ontwikkelingen. Het criterium “regionale omstandigheden” uit de toets anderstalig onderwijs is bedoeld om maatwerk mogelijk te maken voor regio’s waar het wegvallen van anderstalig onderwijs onevenredig negatieve gevolgen zou hebben. Instellingen in of in de nabijheid van krimpgebieden of instellingen in grensgebieden hebben de mogelijkheid om zich te beroepen op dit criterium. We kunnen niet vooruitlopen op de precieze effecten van het doorlopen van de toets, maar er is wel een aantal mogelijke algemene effecten te benoemen. Zo zal het aantal anderstalige opleidingen naar verwachting afnemen, zodat studenten die een specifieke opleiding per se in het Engels willen volgen mogelijk verder moeten reizen. Ook kan op termijn het aantal internationale

studenten verder teruglopen, waardoor de bekostiging afneemt. De regering verwacht dat de instellingen volgens de criteria in de toets anderstalig onderwijs op basis van zelfregie komen tot een goed gespreid aanbod van relevant anderstalig aanbod.

Vraagnummer: 50
Vraag:
Delen de minister en de staatssecretaris de zorgen over het effect van bezuinigingen op de regio. Hoe nemen zij dit mee in hun begroting waar zij aankomende donderdag over gaan spreken? Zijn er meer mogelijkheden om daar met maatwerk naar te kijken?

Antwoord:
De bezuinigingsmaatregelen op de OCW-begroting kennen geen regionale focus, met uitzondering van de afschaffing van de functiemix Randstad. Voor deze maatregel is gekozen, omdat de doelmatigheid en doeltreffendheid van de regeling niet kan worden aangetoond. Verder hebben wij ervoor gekozen niet te bezuinigen op de aanpak van dalende leerlingen- en studentenaantallen. Zo blijven de extra middelen voor het mbo en het hbo voor krimpregio’s gehandhaafd en wordt gewerkt aan een stabiele bekostiging zodat mbo-instellingen, hogescholen en universiteiten bij dalende studentenaantallen een goed onderwijsaanbod op peil kunnen houden, in het bijzonder opleidingen die voor de regio vitaal zijn. Ook de incidentele intensivering in de Campus Groningen van € 50 miljoen blijft gehandhaafd. Het kabinet investeert vanuit het nationaal versterkingsplan van microchip-talent, in 2025 en 2026 € 80,9 miljoen voor het verhogen van de initiële instroom van studenten. Ook is er in het kader van de wet internationalisering in balans regionaal maatwerk mogelijk. Zo kunnen anderstalige opleidingen worden toegestaan op basis van regionale omstandigheden: de ligging in of nabij krimpregio’s of in grensregio’s. Daarnaast kan de internationale positie van de opleiding, uniciteit of grote tekorten op de arbeidsmarkt reden voor toestaan anderstalig onderwijs zijn.

Vraagnummer: 51
Vraag:
Eerder dit jaar werd mijn motie (Kamerstuk 31497, nr. 479) aangenomen om gespecialiseerd onderwijs te laten voortbestaan op hun eigen locaties. Hoe staat het daarmee als het gaat om de uitvoering?

Antwoord:
De motie roept het kabinet op tot het, in het kader van de beweging naar inclusief onderwijs, laten voortbestaan van gespecialiseerd onderwijs op eigen locaties. Met mijn brief van juli 2024 (Kamerstuk 31497, nr. 491) heb ik bevestigd dat er ook bij inclusief onderwijs gespecialiseerd onderwijs op aparte locaties blijft bestaan voor die kinderen en jongeren waarvoor dat nodig is. Ik neem dit mee in de verdere uitwerking van de beweging naar inclusief onderwijs.

Vragen van het lid Ergin, D.A. (DENK)

Vraagnummer: 52
Vraag:
Voor veel studenten is het moeilijk om aan een stageplek te komen. Daarnaast is er een grote groep die er geen cent voor terugkrijgt. Het creëert ongelijkheid. Studenten uit minder vermogende gezinnen moeten onredelijke financiële offers brengen. Kunnen we dit eindelijk een keer regelen?

Antwoord:
Wij zijn het met de leden van DENK eens dat het heel belangrijk is dat studenten in het mbo, hbo en wo een passende stagevergoeding ontvangen. Daarom zijn er afspraken gemaakt in het Stagepact mbo 2023-2027 met vertegenwoordigers van werkgevers, vakbonden, onderwijs en overheid over een gelijke en passende stagevergoeding voor alle studenten. We roepen sociale partners op om afspraken te maken in hun cao's. We monitoren dit scherp en zijn in afwachting van nieuwe cijfers. Op basis daarvan kunnen we de voortgang ten opzichte van vorig jaar zien. Ook laten we naar aanleiding van de motie van Stultiens/Ergin (Kamerstuk 36410-VIII, nr. 64) onderzoek uitvoeren naar de invoering van een wettelijke minimumstagevergoeding. Begin 2025 informeren wij uw Kamer over de nieuwe cijfers, de uitkomsten van het onderzoek en onze reactie daarop. Daarnaast hebben we in het mbo focus op het tegengaan en voorkomen van stagediscriminatie onder andere door de inzet op stagematching.

Vraagnummer: 53
Vraag:
Wat is de staatssecretaris van plan voor het beter benaderen van bepaalde groepen (onder andere groepen zoals kinderen met migratieachtergrond) die minder betrokken zijn bij programma's voor hoogbegaafdheid?

Antwoord:
Wij vinden het belangrijk dat alle hoogbegaafde jongeren goed onderwijs kunnen volgen waarmee ze zich goed kunnen ontwikkelen. Daarom is er extra geld beschikbaar voor samenwerkingsverbanden voor de versterking van het onderwijs voor hoogbegaafden. Daarnaast hebben wij het Kenniscentrum hoogbegaafdheid ingesteld, dat scholen en samenwerkingsverbanden ondersteunt, bijvoorbeeld via kennisdeling en handreikingen. Daarbij is juist ook aandacht voor vroege herkenning van hoogbegaafdheid.

Vraagnummer: 54
Vraag:
In de begroting wordt bezuinigd op vormingsonderwijs. Dit is niet bevorderlijk voor de segregatie, terwijl we dit wel willen bestrijden. Bovendien geeft de staatssecretaris aan dat dit onderwijs weinig effectief is. Kan de staatssecretaris daar nadere toelichting op geven?

Antwoord:
Het verband tussen bezuinigingen op vormingsonderwijs en segregatie zien wij niet. De evaluatie van het vormingsonderwijs wordt begin volgend jaar naar uw Kamer gestuurd, met ook een nadere toelichting op het juridische proces. Uit de eerste resultaten van het evaluatieonderzoek bleek dat het aanbod aan vormingsonderwijs op veel scholen in beperkte mate tot stand kwam op verzoek

van ouders, terwijl het de uitdrukkelijke bedoeling van de regeling is dat ouders de vragende partij zijn.

Vraagnummer: 55
Vraag:
Kan de staatssecretaris verantwoording afleggen voor het wetsvoorstel Toezicht op informeel onderwijs dat wringt met zeven à acht grondrechten, waaronder vrijheid van godsdienst, vrijheid van vereniging en vrijheid van meningsuiting?

Antwoord:
Het wetsvoorstel is op dit moment in voorbereiding en is nu in internetconsultatie. Na deze consultatie en de bij een wetsvoorstel geëigende toetsen komt het wetsvoorstel naar uw Kamer ter behandeling en bespreking.

Vraagnummer: 56
Vraag:
Waarom is er een keuze gemaakt om te bezuinigen op de Nederlandse imamopleidingen terwijl de Nederlandstalige opleidingen juist gewenst zijn?

Antwoord:
Ik deel het maatschappelijk belang van Nederlands sprekende en hier gewortelde imams. Een geaccrediteerde en bekostigde hbo-bacheloropleiding tot imam kan hier goed aan bijdragen. Reeds in 2017 heeft de toenmalige minister van OCW besloten een financiële bijdrage beschikbaar te stellen voor de start en ontwikkeling van een imamopleiding. Dit was een uitzonderlijk besluit, want het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap stelt normaliter geen extra geld beschikbaar aan instellingen voor het ontwikkelen van een nieuwe opleiding. Afgelopen voorjaar heeft het consortium van instellingen (VU, HvA en IPabo) samen met het Contactorgaan Moslim en Overheid (CMO) laten weten dat het niet gelukt is om de opleiding te ontwikkelen. Ook is er op dit moment geen instelling die aangeeft deze opleiding te willen ontwikkelen. Daarom heb ik besloten de bijdrage niet langer beschikbaar te houden. Samen met de staatssecretaris van SZW blijf ik graag in gesprek met het onderwijsveld en CMO om te bezien of er nieuwe initiatieven kunnen ontstaan.

Vragen van het lid Dekker, R.J. (FvD)

Vraagnummer: 57
Vraag:
Kan de minister een reflectie geven op het amendement dat FvD wil indienen om een nieuw tegenspraakfonds op te richten?

Antwoord:
De universiteiten zijn bij uitstek de plek waar het debat plaatsvindt vanuit het vrije woord, op basis van academische principes. Dat mag schuren, en meningen en zienswijzen mogen botsen. Wetenschappelijk onderzoek leidt voortdurend tot nieuwe inzichten. Oude inzichten worden vervangen door nieuwe, en kennis over onze omgeving, wie we zijn en waar we vandaan komen neemt steeds verder toe. Tegenspraak is essentieel voor wetenschappelijke vooruitgang. En de vooruitgang die we de afgelopen eeuwen en decennia hebben gezien, laten zien dat wetenschap werkt.

Wetenschappelijke ideeën worden meestal onderworpen aan peer review. Het is bekend dat peer review een enigszins conserverend effect heeft. Het is daarom goed om te blijven experimenteren met andere vormen van beoordeling van ideeën en er ook voor te zorgen dat er voldoende financiering van onderwijs en onderzoek is, zodat ideeën kunnen bloeien.

Een goed voorbeeld hiervan zijn de Open Mind beurzen bij NWO, waarbij ongebruikelijke onderzoeksideeën worden geselecteerd om bij te dragen aan creatieve en duurzame oplossingen voor maatschappelijke ideeën. Ik moedig de academische wereld aan om open te blijven staan voor tegendraadse ideeën, maar een apart tegenspraakfonds lijkt mij op dit moment niet nodig.

Vraagnummer: 58
Vraag:
Hoe draagt de staatssecretaris er zorg voor dat ‘de vlottere leerlingen’ de aandacht krijgen die ze verdienen, zonder onder de taalachterstand van hun klasgenoten te lijden? Graag een reflectie hierop van de staatssecretaris.

Antwoord:
Differentiëren is een van de vaardigheden die behoren tot het leraarschap. Leraren en ondersteuners in ons land werken iedere dag keihard om alle leerlingen in hun groepen het onderwijs te geven dat zij verdienen.

Vragen van het lid Stoffer, C. (SGP)

Vraagnummer: 59
Vraag:
De bezuinigingen op het onderwijs raken op allerlei manieren het onderwijs, de samenleving en ook onze economie. Welke mogelijkheden zijn er om de problemen te beperken?

Antwoord:
Zoals ook in de schriftelijke beantwoording d.d. 22 november 2024 eerder aan uw Kamer is aangegeven (referentie 2024Z16814), kiest dit kabinet voor een aantal maatregelen die goed zijn voor Nederland en bijdragen aan ons verdienvermogen en zorgen dat Nederland een concurrerende economie blijft.

Daarnaast wordt er ook bezuinigd, daar zijn we helder in. We willen in de aankomende periode zo zorgvuldig mogelijk tot invulling hiervan komen, in gesprek met de sector, om te zorgen dat deze bezuinigingen zo min mogelijk negatieve impact hebben op het onderwijs, de samenleving en de economie. Onze inzet is dat met de beschikbare middelen de basis op orde wordt gebracht en de middelen waar mogelijk effectiever worden ingezet. Daarbij is het zo dat er jaarlijks nog steeds € 45 miljard geïnvesteerd wordt in onderwijs en onderzoek.

Vraagnummer: 60
Vraag:
Wat vindt de minister van een experiment met onderscheid binnen de pabo voor het jonge en het oude kind, dan kunnen we praktijkervaring opdoen zonder meteen een systeem op te tuigen?

Antwoord:
In 2020 zijn pilots ingericht waarin is gewerkt aan het verdiepen en vervroegen van de leeftijdsprofilering binnen de pabo. Dit heeft ertoe geleid dat alle pabo’s vanaf 2022 toe werken naar een landelijk specialisatiemodel waarin minimaal de helft van de opleidingstijd wordt geprofileerd. Alle pabo’s bieden dergelijke leeftijdsprofilering aan, maar de omvang verschilt sterk. We blijven deze inzet daarom stimuleren, maar we zien dat deze inzet onvoldoende leidt tot het verhogen en verbreden van de instroom.

Er is aanvullende inzet nodig om een meer diverse groep aankomende leraren naar de pabo te trekken. Daarom maken we het naast de bestaande opleidingen aan de pabo’s mogelijk om opleidingen te starten voor het jonge en oudere kind. In die opleidingen kan vanaf dag één worden gespecialiseerd in werken met één doelgroep. Dit draagt volgens ons bij aan de aantrekkelijkheid van de pabo voor diverse doelgroepen, waaronder mannen. Hogescholen en universiteiten kunnen zelf beslissen of zij deze opleidingen starten. Binnenkort ontvangt uw Kamer de hierover toegezegde hoofdlijnenbrief waarmee de eerste stap wordt gezet in het wetstraject om te komen tot de mogelijkheid om deze gespecialiseerde opleidingen aan te bieden.

Vraagnummer: 61
Vraag:
Aangezien er nooit klachten zijn geweest over haat, geweld of discriminatie is de behoefte om toezicht te houden op zondagsscholen dan toch volstrekt uit de lucht gegrepen?

Antwoord:
Er zijn signalen van misstanden in het informeel onderwijs geweest. Na de consultatie, de toetsen en adviezen, zal het wetsvoorstel bij uw Kamer worden ingediend voor de behandeling.
Vraagnummer: 62
Vraag:
Wil de minister met de sector verkennen of er een minimumlesnorm kan komen voor leidinggevenden, inspecteurs en lerarenopleiders?

Antwoord:
We kijken met de sector hoe we zoveel mogelijk mensen voor het onderwijs kunnen werven en behouden.
Het vergroten van de instroom, behouden van mensen en het zo goed mogelijk organiseren van het onderwijs zijn dan ook onderwerpen waar we met de sector naar kijken in het kader van het herstelplan Kwaliteit Funderend onderwijs.
De suggestie in de vraag gaat voorbij aan de vrijheid van mensen om te kiezen waar zij willen werken en wat voor werk zij willen verrichten.
Vraagnummer: 63
Vraag:
Scholen moeten aan te veel (subsidies)regels voldoen. Verplichting vanuit Gezonde School om een erkende lesmethode te kiezen, een coördinator aan te stellen, verplichte scholing te volgen via GGD. Waarom geven we niet de vrijheid aan scholen om in directe afstemming met aanbieders van erkende methoden hun onderwijs uit te werken?

Antwoord:
Het klopt dat scholen aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen om de subsidie Gezonde School te mogen gebruiken. Dat is bedoeld om te verzekeren dat het aanbod van hoge kwaliteit is. Voor het reguliere programma op scholen hebben scholen alle vrijheid om zelf te bepalen hoe zij komen tot een hoogwaardig onderwijsaanbod. Uit onderzoek blijkt echter dat er weinig kennis is over wat in welke situatie het beste werkt. Leraren ervaren ook overladenheid bij bestaande lesmethodes en hebben onvoldoende inzicht in welke onderdelen bijdragen aan het voldoen aan de kerndoelen. Daarom wordt er op dit moment met diverse partijen, waaronder NRO en SLO, gewerkt aan een landelijk kwaliteitskader voor leermiddelen, gebaseerd op wetenschappelijke inzichten. Hiermee stimuleren we ook evidence informed werken. Scholen die daar behoefte aan hebben, kunnen daar gebruik van maken.

Vraagnummer: 64
Vraag:
Kan de staatssecretaris zich voorstellen dat er burgers zijn die zich onheus in de verdachtenbank gedrukt voelen door het wetsvoorstel Toezicht informeel onderwijs? Waarom koos zij in de consultatie nog steeds niet voor een specifieke aanpak van problemen op basis van signalen van veiligheidsdiensten? De Inspectie noemt dit voorstel onuitvoerbaar en voor haar positie rechtsstatelijk

kwetsbaar. Moet dat voor de minister dit niet al voldoende zijn om meteen van deze rechtsstatelijk dwaalweg terug te keren?

Antwoord:
Niemand wordt in het verdachtenbankje geplaatst. Het wetsvoorstel is bedoeld om kinderen te beschermen tegen informeel onderwijs dat schadelijk is voor hun ontwikkeling en voor de Nederlandse rechtsstaat. Dit gaat om extreme situaties, op basis van serieuze signalen. Op dit moment ligt het conceptwetsvoorstel in internetconsultatie. Op basis van de consultatie en relevante uitvoeringstoetsen komen we tot een wetsvoorstel dat we graag in uw Kamer bespreken. Vanzelfsprekend hebben we daarbij oog voor de uitvoerbaarheid.

Vraagnummer: 65
Vraag:
Als het gaat om het godsdienstonderwijs op openbare scholen dan rammelt de onderbouwing. Het gaat hier om een grondwettelijk recht van ouders, naast de eigen verantwoordelijkheid van de openbare school. En beseft het kabinet dat hier meer aan de orde is dan alleen een subsidie?

Antwoord:
Het recht van ouders om vormingsonderwijs aan te vragen voor hun kind, is niet per se gekoppeld aan de financiering door het rijk. Bovendien blijkt uit de eerste duiding van de evaluatie van het vormingsonderwijs dat vormingsonderwijs vaker door scholen dan de ouders wordt aangevraagd, waarmee de effectiviteit van de subsidie discutabeler is. De subsidie aan het Centrum voor Vormingsonderwijs is wettelijk geborgd, waardoor in ieder geval een wetswijziging nodig is om de subsidie te kunnen stopzetten. Wij zijn gestart met de voorbereidingen hiervoor.

Vraagnummer: 66
Vraag:
De SGP legt hier ook alvast de vinger bij de plannen voor de kleinescholentoeslag. Gaat het kabinet eerst uitvoerig onderzoek doen en aangeven wat de gevolgen voor alle regio’s en specifieke richtingen zijn voordat er wijzigingen komen?

Antwoord:
Met de omvorming van de kleinescholentoeslag naar een dunbevolktheidstoeslag, komen de middelen terecht bij kleine scholen in dunbevolkte gebieden en regio’s waar de laatste school van richting dreigt te verdwijnen. In dit kader wordt ook gekeken naar het stelsel van normen en uitzonderingen daarop. Wij doen een analyse naar de gevolgen van de mogelijke aanpassingen. Daarbij gaan we uitvoerig in gesprek met relevante partijen en worden ook de gevolgen voor regio’s en specifieke richtingen bezien. Eind dit jaar wordt de Tweede Kamer nader geïnformeerd over de denkrichtingen rond de omvorming van de kleinescholentoeslag en het stelsel van normen en uitzonderingen.

Vragen van het lid Ceder, D.G.M. (CU)

Vraagnummer: 67
Vraag:
Hoe denkt de minister de continuïteit van het MDT te waarborgen, nu dit is afgeschaft?

Antwoord:
De OCW-subsidie voor Maatschappelijke diensttijd (MDT) wordt vanwege bezuinigingen stopgezet.
MDT heeft de afgelopen jaren veel betekend voor jongeren, de samenleving en organisaties door het hele land. Om die reden zetten we ons de komende jaren in om de kennis en expertise van MDT zorgvuldig te borgen en te verduurzamen, zodat de waarde ervan waar mogelijk kan worden verankerd in de samenleving. In hoeverre er sprake is van continuering van MDT is ook afhankelijk van de mate waarin partijen uit het netwerk door willen en kunnen met MDT.

Vraagnummer: 68
Vraag:
Kan de minister actuele cijfers delen van de instroom en het behoud van mannen op de pabo en ziet hij ruimte voor verbetering en zo ja, op welke manier?

Antwoord:
We zien in de landelijke cijfers over mannelijke studenten in de lerarenopleidingen dat 24% van de studenten man is, een percentage dat, na eerder lager te zijn geweest, al jaren stabiel blijft. Ook onder de zij-instromers ligt het instroompercentage gemiddeld rond de 24%. De afgelopen 5 jaar stroomde ongeveer 60% tot 65% van de mannen op de pabo door na hun eerste jaar. Ten opzichte van ongeveer 70% van de vrouwen. Na 5 jaar is ongeveer 50% van de initiële instroom van mannen uitgevallen ten opzichte van 30% van de vrouwelijke pabostudenten (DUO, Beleidsdashboard hoger onderwijs). Hoewel er geen internationaal vergelijkend onderzoek is over mannen op de lerarenopleiding, zien we dat het totaal aantal mannen werkzaam in het onderwijs vergelijkbaar is met andere OESO-landen (OECD, 2021, Education at a Glance).

Om een bredere en meer diverse doelgroep, waaronder meer mannen, aan te spreken voor een opleiding tot leraar, werken we aan het mogelijk maken van separate opleidingen tot leraar voor het jonge - en het oudere kind. Binnenkort ontvangt u de hierover toegezegde hoofdlijnenbrief waarmee de eerste stap is gezet in het wetstraject om te komen tot deze gespecialiseerde opleidingen. Daarnaast is in 2023 het bedrag per zij-instromer in het beroep verhoogd van € 20.000,- naar € 25.000,-, op deze manier ontstaat er meer ruimte voor het aanbieden van maatwerktrajecten. Voorts is er met de lerarenopleidingen een aantal kansrijke thema’s geformuleerd op onder andere het gebied van studiesucces, voorlichting op vo, mannen in de deeltijdpabo en de begeleiding in de inductiefase. Het aantrekken en behouden van mannen voor het onderwijs vereist een bredere aanpak dan alleen via de pabo’s. Ook de aankomende lerarencampagne en aanvullende acties van de onderwijsregio’s moeten bijdragen aan meer diversiteit voor de klas.

Vraagnummer: 69
Vraag:
Zijn er alternatieven bedacht om de regionale investeringsfonds (RIF) initiatieven voort te zetten?

Antwoord:
Lopende RIF projecten, en ook de projecten die de komende jaren nog toegekend worden, kunnen voortgezet en afgerond worden. Goede en structurele samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven is de kern van het mbo en gebeurt op vele plekken doorlopend ook zonder (RIF) subsidie. Sinds 2014 hebben we dit een (tijdelijke) impuls gegeven via het Regionaal Investeringsfonds.
De komende jaren lopen er nog verschillende programma's om extra te blijven investeren in regionale samenwerking. Bijvoorbeeld vanuit diverse Nationaal Groeifondsprogramma's, zoals de LLO-katalysator en opschalen publiek-private samenwerking. Daarnaast kunnen mbo instellingen vanuit de lumpsum de samenwerking met het bedrijfsleven vormgeven en financieren. Deze programma's lopen, net zoals het RIF zelf, de komende jaren nog door, tot en met ten minste 2027. Dit geeft onderwijs en bedrijfsleven de tijd om de opgebouwde samenwerking structureel te borgen.

Vraagnummer: 70
Vraag:
Gaat levensbeschouwelijk en godsdienstig onderwijs sneuvelen onder kabinet Schoof, is dat de nalatenschap van deze minister en staatssecretaris?

Antwoord:
De bezuiniging op de subsidie ten behoeve van het godsdienstig en levensbeschouwelijk vormingsonderwijs is een van de keuzes die gemaakt is in het kader van de subsidietaakstelling. Het kabinet wil niet bezuinigen op het primaire proces van scholen. Vormingsonderwijs is niet opgenomen in dit verplichte curriculum. Bovendien geldt het aanbod alleen voor ouders van kinderen in het openbaar onderwijs.
Daarnaast komen leerlingen vanuit het kennisgebied geestelijke stromingen en de burgerschapsopdracht, beiden wel verplichte onderdelen van het curriculum, ook in aanraking met verschillende levensbeschouwingen en overtuigingen.

Vraagnummer: 71
Vraag:
Als ik de plannen op toezicht voor informeel onderwijs zie en de forse kritiek hierop vanuit de samenleving en de onderwijsinspectie, ben ik er niet gerust op dat artikel 23 veilig is bij dit kabinet. Het optuigen van een onbegrensd staatstoezicht, van de zondagschool en de tamboerlessen tot de scouting en voetbalclubs; voor welk probleem is dit een oplossing? Het is inmiddels duidelijk dat de inspectie de uitvoeringsrol die toebedeeld is niet ziet zitten en het de taak van de inspectie in het regulier onderwijs onder druk zet. Wat is de reactie van de staatssecretaris hierop?

Antwoord:
Dit kabinet gaat niet aan artikel 23 van de Grondwet tornen. Dit wetsvoorstel heeft één doel: de mogelijkheid creëren om in te grijpen in het informeel onderwijs wanneer wordt aangezet tot haat, geweld of discriminatie. Dat is een absolute, principiële ondergrens, die we aan alle soorten informeel onderwijs

opleggen. Om alle kinderen de bescherming te bieden, daar waar dat nodig is. Dat gaat om extreme situaties op basis van serieuze signalen. Uiteraard houden we, zoals afgesproken in het regeerprogramma, oog voor de uitvoerbaarheid.

Vraagnummer: 72
Vraag:
Wat gaat de staatssecretaris doen om de positieve ontwikkelingen van de praktijkgerichte techniek havo-opleidingen door te zetten en te verspreiden over meerdere provincies?

Antwoord:
Het draagvlak voor deze ontwikkeling is groot en blijft groeien. Er zijn momenteel circa 160 havo-scholen die met praktijkgerichte havo aan de slag zijn onder begeleiding van het SLO en met ondersteuning van het Havoplatform (eerste en tweede tranche van het doorontwikkeltraject). Hiervoor krijgen ze een subsidie. De subsidie bestaat uit een eenmalig bedrag van € 100.000 per vestiging. Dit bedrag kan de school uitgeven tot en met het einde van de subsidieperiode (2027). De praktijkgerichte examenprogramma’s voor het havo worden tot en met 2026/2027 stapsgewijs doorontwikkeld en geïmplementeerd. Havo-scholen hebben van 6 januari tot en met 21 februari 2025 weer de mogelijkheid om deelname aan te vragen. Daarna volgt een laatste aanvraagronde in 2026. Op die manier hebben straks de helft van de havo-scholen de gelegenheid gehad om een praktijkgerichte havo te starten op het moment dat we het structureel maken. Wij verwachten dan ook dat in iedere provincie straks meerdere havo-scholen het praktijkgerichte programma Technologie en/of Maatschappij aan hun leerlingen aanbieden. Zoals u weet is er vanaf 2027 is er € 41 miljoen euro structureel op de begroting beschikbaar voor havo-scholen die praktijkgerichte programma’s aan zullen bieden. Er zal sprake zijn van een aanvullende bekostiging voor scholen met een praktijkgerichte havo met een bedrag per leerling die het praktijkgerichte programma (PGP) volgt op de havo (€ 358,61 per leerling conform situatie in de Gemengde Leerweg). Dit is belangrijk, omdat havo-scholen met aanvullende bekostiging voor praktijkgericht onderwijs gefaciliteerd en gestimuleerd worden om onderwijs praktijkgerichter vorm te geven.

Vraagnummer: 73
Vraag:
Neemt de staatssecretaris scholen met unieke vormen van techniek-havo expliciet mee in de doorontwikkeling van dit onderwijs?

Antwoord:
Ja. Scholen vertalen de praktijkgerichte examenprogramma’s op hun eigen manier naar onderwijsprogramma’s, daar zitten ook varianten tussen die op diverse manieren zich richten op de (hardere) techniek.

Vraagnummer: 74
Vraag:
Leraren moeten aan de slag met methodes die politiek neutraal zijn met neutrale doelen. Wat zijn neutrale doelen?

Antwoord:
In het hoofdlijnenakkoord wordt gesproken van ‘politiek neutrale onderwijsmethodes’. Hieronder verstaan wij dat het belangrijk is dat leerlingen

vanuit verschillende invalshoeken, die passen binnen de kaders van de democratische rechtsstaat, thema’s krijgen aangereikt. Uiteindelijk leren leerlingen op basis hiervan een eigen mening en waardenkader te vormen. Scholen hebben de grondwettelijke vrijheid om hun eigen leermiddelen te kiezen en daarbij hun eigen accenten aan te brengen. Ze moeten in de keuze voor lesmateriaal zorgvuldig afwegen met welke lesmaterialen zij, leeftijdsadequaat, aansluiten op de kerndoelen.

Vragen van het lid Koekkoek, M. (Volt)

Vraagnummer: 75
Vraag:
Waarom wordt beleid van vorige kabinetten op het gebied van bevorderen van innovatie via de onderwijssector teruggedraaid? En ziet de minister dat deze maatregel denivellerend kan werken?

Antwoord:
Het kabinet heeft scherpe keuzes gemaakt om de overheidsfinanciën gezond te houden. Er wordt daarom op sommige beleidsterreinen bezuinigd, ook op onderwijs en onderzoek. Nederland houdt vast aan het streven om 3% van het bbp te besteden aan onderzoek en ontwikkeling. Daarvoor zijn zowel publieke als private investeringen nodig. Het kabinet zet onder andere in op het missiegedreven innovatiebeleid, en een beter vestigingsklimaat. Daarnaast zet dit kabinet de investering in de sectorplannen voor wetenschappelijk onderzoek voort.

Vraagnummer: 76
Vraag:
Hoe kijkt de minister naar het feit dat deze begroting haaks staat op de afspraken uit de Bolognaverklaring?

Antwoord:
De OCW-begroting voor 2025 is geen belemmering voor de Bologna-ambities en de Nederlandse inzet in het Bolognaproces. Het kabinet onderschrijft het Bologna Tirana Communiqué in het bijzonder als het gaat om de drie *key commitments* (de standaardisering van kwalificaties, de erkenning van kwalificaties en kwaliteitszorg) om de Europese Hoger Onderwijsruimte te versterken. Die versterking bereiken we in het Bolognaproces door middel van samenwerking, afstemming en het maken van afspraken. Nederland loopt voorop als het gaat om het nakomen van de Bologna-afspraken en we sporen andere landen aan dat ook te doen. Recent heeft Nederland zich weer gecommitteerd aan een actieve bijdrage aan het Bolognaproces, onder meer via de werkgroep op het gebied van leermobiliteit. Hierdoor kunnen we ook hier wederkerigere leermobiliteit adresseren.

Vraagnummer: 77
Vraag:
Waarom kiest de minister voor bezuinigingen die niet alleen grote gevolgen zullen hebben voor het vestigingsklimaat en de kansengelijkheid in dit land, maar ook voor ons verdienvermogen?

Antwoord:
Zoals ook in de schriftelijke beantwoording d.d. 22 november 2024 eerder aan uw Kamer is aangegeven (referentie 2024Z16814) is het niet mogelijk om een schatting te geven van het effect dat de bezuiniging op de OCW-begroting heeft op het toekomstige verdienvermogen. Dit wordt niet alleen bepaald door publieke investeringen, maar ook door het scheppen van de juiste randvoorwaarden voor private investeringen in onderwijs, onderzoek en innovatie. Het kabinet heeft om die reden in het regeerprogramma ook de ambitie opgenomen om 3% van het bruto binnenlands product (bb) aan R&D uit te geven in 2030, in lijn met de

doelstelling in het recente rapport van Draghi, ‘The future of European competitiveness’.

Op 4 oktober jl. stuurde het kabinet de reactie op het rapport van Draghi aan de Tweede Kamer. Het kabinet onderschrijft daarin het belang van onderwijs, talent, vaardigheden, en onderzoek en innovatie om zo de productiviteit te verhogen in een vergrijzende samenleving. Hiermee versterken we ons verdienvermogen. Ook erkent het kabinet in zijn reactie dat onderzoek en innovatie de katalysator zijn voor productiviteit en welvaart. Een betere aansluiting van vraag en aanbod van kennis en vaardigheden draagt ook bij aan het aanpakken van de arbeidsmarkttekorten. Het is daarbij van belang om in te zetten op het volledige spectrum van kennisontwikkeling: van fundamenteel onderzoek tot toegepast onderzoek en innovatie en meer aandacht voor valorisatie.

Het kabinet onderschrijft ook de conclusie van Draghi (referentie 2024D36903) dat tegelijkertijd meer focus nodig is op strategische onderzoeksprioriteiten en technologiegebieden bij voorkeur in lijn met de Nationale Technologiestrategie. Nederland heeft als groot voordeel dat het bij uitstek een land is waarin kennisinstellingen, industrie, en overheid intensief samenwerken. Het kabinet deelt de mening dat Europa, en dus ook Nederland, beter kan profiteren wanneer nauw wordt samengewerkt binnen onderzoeks- en innovatie-ecosystemen, en waarin gezamenlijk kennis wordt gecreëerd en gevaloriseerd.

Vraagnummer: 78
Vraag:
Hoe draagt deze begroting bij aan de economie van de toekomst? Hoe reageert de minister op geluiden uit het bedrijfsleven en de tech-sector dat deze plannen [begroting/bezuinigingen] Nederland niet concurrerend houden, maar juist onze innovatie wordt gehinderd door deze plannen?

Antwoord:
Zoals ook in de schriftelijke beantwoording d.d. 22 november 2024 eerder aan uw Kamer is aangegeven (referentie 2024Z16814), wil dit kabinet een concurrerende economie bevorderen en zorgen dat Nederland een koploper blijft op het gebied van onderzoek, innovatie en digitalisering in Europa en de wereld. Hiervoor wordt onder andere gewerkt aan de verdere uitrol van de Nationale Technologiestrategie. In het regeerprogramma is de ambitie opgenomen om 3% R&D-uitgaven (publiek en privaat gecombineerd) van het bbp te halen in 2030. Daarnaast wordt gewerkt aan vernieuwing van het Topsectorenbeleid. Het kabinet wil bovendien de productiviteit verhogen door onder andere innovatie te stimuleren en zal hiervoor een Productiviteitsagenda opstellen. Naast onderzoek en innovatie vervult ook kwalitatief goed onderwijs hierin een belangrijke rol. Het kabinet blijft jaarlijks € 45 miljard investeren in onderwijs en onderzoek via de OCW-begroting.

Vraagnummer: 79
Vraag:
Deelt de minister het beeld dat een opgeleide bevolking positief bedraagt aan het bedrijfsleven en innovatie in Nederland? En hoe kijkt de minister naar het feit dat deze afname in menselijk kapitaal negatief uitpakt voor ons vestigingsklimaat?

Antwoord:

Wij delen het beeld dat een goed opgeleide beroepsbevolking positief bijdraagt aan het bedrijfsleven en innovatie in Nederland. Een goed opgeleide beroepsbevolking zorgt immers voor productievere werknemers en is één van de factoren die bijdraagt aan innovatie, naast effectief innovatiebeleid. Ook voor het vestigingsklimaat is een goed opgeleide beroepsbevolking een van de bepalende factoren. Met het Herstelplan onderwijs zetten wij juist in op verbetering van het niveau van de basisvaardigheden van onze leerlingen, wat moet leiden tot een versterking in de opbouw van menselijk kapitaal in Nederland. Daarnaast wordt het mbo grotendeels ontzien in de bezuinigingen en investeert Nederland nog steeds substantieel in onderwijs en wetenschap.

Vraagnummer: 80
Vraag:
Is de staatssecretaris het ermee eens dat het gat in digitale vaardigheden tussen leerlingen zo snel mogelijk gedicht moet worden om kansenongelijkheid tegen te gaan?

Antwoord:
Ja. Digitale geletterdheid is een vereiste om goed te kunnen functioneren in de huidige samenleving. Uit onderzoek blijkt dat veel leerlingen onvoldoende digitaal vaardig zijn. Om scholen helderheid te bieden over wat er van ze verwacht wordt met betrekking tot digitale geletterdheid worden kerndoelen ontwikkeld. Deze kerndoelen zijn in concept opgeleverd in maart 2024 en worden momenteel beproefd. De inzichten die dit oplevert leiden tot aanscherpingen. De aangescherpte kerndoelen worden voor de zomer van 2025 opgeleverd. Dat is een belangrijke stap om ervoor te zorgen dat alle leerlingen basiskennis en -vaardigheden hebben in digitale geletterdheid.

Vraagnummer: 81
Vraag:
Hoe plaatst de minister het effect van de langstudeerboete op statushouders in het kader van kansengelijkheid en is de minister het eens dat het effect van deze maatregel ook is dat deze mensen die juist mee willen doen, minder makkelijk mee kunnen doen in de samenleving?

Antwoord:
Het kabinet werkt op dit moment de langstudeermaatregel verder uit. In de brief die de Kamer het eerste kwartaal van volgend jaar ontvangt, zal de Kamer geïnformeerd worden over de verdere uitwerking en wat dit betekent voor de toegankelijkheid en kansengelijkheid.

Vraagnummer: 82
Vraag:
Ziet de minister ook een conflict in de wildgroei aan eenmanszaken in de onderwijsondersteuningssector en kan de minister uitleggen welke stappen hij neemt om de ongereguleerde groei in te perken?

Antwoord:
Wij vinden het belangrijk dat scholen, bij het inschakelen van externe hulp, ervan uit kunnen gaan dat dit ondersteuning van goede kwaliteit tegen een redelijke prijs is. Op dit moment verkennen wij hoe de ondersteuningsstructuur voor scholen in het funderend onderwijs kan worden verbeterd. Begin 2025 sturen wij

uw Kamer hier een brief over. Hierbij geldt dat de ondersteuningsstructuur van scholen valt onder de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris.

Vragen van het lid Eerdmans, B.J. (JA21)

Vraagnummer: 83
Vraag:
Wat zijn volgens de minister de gevolgen van de afbouw van het regionaal investeringsfonds mbo (RIF) naar 0?

Antwoord:
In het mbo werken onderwijsinstellingen voortdurend samen met het (regionale) bedrijfsleven. Goede en structurele samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven is de kern van het mbo en gebeurt op vele plekken doorlopend, ook zonder (RIF) subsidie. Sinds 2014 hebben we dit een (tijdelijke) impuls gegeven via het Regionaal Investeringsfonds. Met de afbouw van het RIF zijn er minder middelen beschikbaar om nieuwe regionale samenwerkingsverbanden op te zetten. De komende jaren lopen er nog verschillende programma's om extra te blijven investeren in regionale samenwerking. Bijvoorbeeld vanuit diverse Nationaal Groeifondsprogramma's, zoals de LLO-katalysator en opschalen publiek-private samenwerking. Daarnaast kunnen mbo instellingen vanuit de lumpsum de samenwerking met het bedrijfsleven vormgeven en financieren. Deze programma's lopen, net zoals het RIF zelf, de komende jaren nog door, tot en met ten minste 2027. Dit geeft onderwijs en bedrijfsleven de tijd om de opgebouwde samenwerking structureel te borgen. Na 2027 is het aan onderwijs en bedrijfsleven om de samenwerking voort te zetten zonder deze subsidie. Nieuwe projecten dienen dan uit reguliere financiering te komen.

Vraagnummer: 84
Vraag:
JA21 vindt het onbegrijpelijk dat een stichting (als) 'na de oorlog', een toonaangevende organisatie voor holocaust educatie en antisemitisme bestrijding, per 1 jan 2025 subsidie dreigt te verliezen. Kan JA21 van de minister de toezegging krijgen dat deze subsidie wel gewaarborgd zal blijven?

Antwoord:
Het kabinet zet stevig in op antisemitismebestrijding en Holocausteducatie. Zo geven we middels het Nationaal Plan Versterking Holocausteducatie een impuls aan kennis en bewustwording over de Holocaust in de onderwijssector en maatschappijbreed. Gastsprekers vormen daar een belangrijk onderdeel van.

Stichting Na de Oorlog heeft in 2023 een eenmalige subsidie gekregen die dit jaar is afgelopen. Met de eenmalige subsidie zijn veel gastsprekers opgeleid waar het onderwijs nog jaren van kan profiteren. Daarnaast zet het kabinet middels de invulling van het amendement Ceder dat na de begrotingsbehandeling 2024 is aangenomen, in op ondersteuning aan docenten bij het voeren van moeilijke gesprekken in de klas, met nadrukkelijke aandacht voor antisemitisme.

Vanuit het Nationaal Plan en de kabinetsbrede Strategie Bestrijding Antisemitisme blijven we komende jaren scherp kijken waar versterkingen nodig zijn.